

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

תוכן עניינים

- 2.....פרק רביעי שבועת העדות.....
- 2.....א. שבועת העדות.....
- ב. נוהגת באנשים ולא בנשים ברחוקין ולא בקרובין בכשרין ולא בפסולין ואינה נוהגת אלא בראוין להעיד בפני בית דין.....3
- ג. וחכמים אומרים בין מפי עצמו ובין מפי אחרים אינן חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד4
- ד. וחייבין על זדון השבועה ועל שגגתה עם זדון העדות ואינן חייבין על שגגתה ומה הן חייבין על זדון השבועה קרבן עולה ויורד.....4
- ה. ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב ... וכי אנשים באין לדין נשים אין באות לדין..5
- ו. אשה לאו אורחה משום כל כבודה בת מלך פנימה.....7
- ז. ועמדו שני האנשים מצוה לבעלי דינין שיעמדו ... שאם רצו להושיב את שניהם מושיבין ... בצדק תשפוט עמיתך שלא יהא אחד יושב ואחד עומד אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך.....8
- ח. בצדק תשפוט עמיתך הוי דן את חבירך לכף זכות.....9
- ט. שודא דדייני.....13
- י. אבל בעדים דברי הכל בעמידה בשעת גמר דין דברי הכל דיינין בישיבה ובעלי דינין בעמידה דכתיב וישב משה לשפוט את העם ויעמוד העם.....18
- יא. אשת חבר הרי היא כחבר.....20
- יב. האי צורבא מרבנן ועם הארץ דאית להו דינא בהדי הדדי מותבינן ליה לצורבא מרבנן ולעם הארץ נמי אמרינן ליה תיב ואי קאי לית לן בה.....20
- יג. האי צורבא מרבנן ועם הארץ דאית להו דינא בהדי הדדי לא ליקדום צורבא מרבנן וליתיב משום דמיחזי כמאן דסדר ליה לדיניה...אבל קביע ליה עידניה לית לן בה מימר אמר בעידניה טריד.....21
- יד. האי צורבא מרבנן דידע בסהדותא וזילא ביה מילתא למיזל לבי דיינא דזוטר מיניה לאסהודי קמיה לא ליזיל.....22
- טו. מצא שק או קופה ואין דרכו ליטול הרי זה לא יטול.....22
- טז. הני מילי בממונא אבל באיסורא אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'.....23
- יז. כל מקום שיש בו חלול ה' אין חולקין כבוד לרב.....23
- יח. האי עשה והאי עשה עשה דכבוד תורה עדיף.....24

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

- יט. מנין לדיין שלא יעשה סניגרון לדבריו תלמוד לומר מדבר שקר תרחק.....26
- כ. ומנין לדיין שלא ישב תלמיד בור לפניו ת"ל מדבר שקר תרחק.....27
- כא. מנין לדיין שיודע לחבירו שהוא גולן וכן עד שיודע בחבירו שהוא גולן מנין שלא יצטרף עמו תלמוד לומר מדבר שקר תרחק.....27
- כב. מנין לדיין שיודע בדין שהוא מרומה שלא יאמר הואיל והעדים מעידין אהתכנו ויהא קולר תלוי בצואר עדים תלמוד לומר מדבר שקר תרחק.....29

דף ל.

פרק רביעי שבועת העדות

א. שבועת העדות

ארבעה מיני שבועות הן¹: שבועת ביטוי ושבועת שוא ושבועת הפקדון ושבועת העדות, שבועת העדות כיצד², העדים שידעו עדות ממון³, ותבעם בעל העדות להעיד לו וכפרו בעדותן ולא העידו, ונשבעו שאינן יודעין לו עדות זו, היא נקראת שבועת העדות.

ועוד זאת שני עדים שראו⁴ עדות לאדם והבע"ד תובעו שיעיד לו בב"ד⁵, וכבשו עדותם ולא העידו עוברים משום (ויקרא ט פסוק טז) לא תעמד על

¹ רמב"ם הלכות שבועות פרק א הלכה א

² שם הלכה יבש ו"ע ונו"כ חו"מ כח א

³ לאפוקי משביע עדי קנס ועדי קרקע כאשר כתב ז"ל פרק תשיעי

⁴ מנחת חינוך מצוה רלו אות ה ו ז"ל הרמב"ם ל"צ רצו וכבר אמרו שמי שיכבש עדות תכללהו גם כן זאת האזהרה כי הוא רואה ממון חבירו אובד והוא יכול להחזירו אליו באמרו האמת, וכבר בא בזה הענין גם כן (ויקרא פ"ה פס' א ועיין במ"ע קעה) אם לא יגיד ונשא עונו, ולשון ספרא מניין אם אתה יודע לו עדות שאין אתה רשאי לשתוק עליה תלמוד לומר לא תעמוד על דם רעך

⁵ כתב הסמ"ע דבלא תביעה, כשם שאינו חייב קרבן, ה"נ אינו חייב בנשיאת עון, ונראה דהיינו כשהבע"ד יודע שהוא יודע לו עדות, כל זמן שאינו תובעו שיעיד לו אינו חייב להציע עצמו להעיד, ואף איסור אין בו, אבל כשהבע"ד אינו יודע שזה יודע לו עדות, נהי שאינו עובר באם לא יגיד, מ"מ נראה שחייב להודיע לבע"ד שיודע לו עדות, עכ"פ מדין השבת אבידה, כדי שאם ירצה לתבוע בדין יוכל לתבעו שיעיד לו, ובערוה"ש הוסיף שאם יודע שבמשך הזמן ידונו זה עם זה, והוא לא יהיה אז בביתו, מצוה עליו לבא לב"ד ולספר שיודע

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

דָּם רָעָד, אפילו רק אחד מהם לא העיד עובר משום לאו זה, ונאמר (שם ה פסוק א) וְנִפְשׁוּ פִי תַחֲטָא וְשִׁמְעָה קוֹל אֱלֹהִים וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדַע אִם לֹא יֵגִיד וְנִשְׁאָא עֲוֹנוֹ⁶, ואפילו שני העדים קרובים או פסולים לעדות וקיבלו בעלי הדין את עדותם עליהם, עוברים בזה מדאורייתא. וי"א⁷ שאינו חיוב אלא מדין השבת אבידה.

אבל עד אחד שראה אע"ג שמחייב שבועה אינו עובר מדאורייתא ומ"מ חייב להעיד⁸. עברו בר ולא העידו פטור מדיני אדם וחייב מדיני שמים⁹.

ב. נוהגת באנשים ולא בנשים ברחוקין ולא בקרובין בכשרין ולא בפסולין ואינה נוהגת אלא בראוין להעיד בפני בית

דין

תבע בעל הממון עדיו להעיד והיו¹⁰ עדיו או אחד מהן פסול או קרוב ואפילו מפסולי עדות של דבריהם¹¹, וכפרו, ונשבעו, פטורין משבועת העדות,

עדות, ואולי ישלחו הב"ד אחרי הבע"ד לקבל עדותו, שהרי מצוה להציל ממון חבירו, ובשער משפט האריך בהלכה זו, והביא מכמה מקומות שאפילו בלא תביעה עובר משום לא תעמוד על דם רעך, אפילו בדיני ממונות, ומ"מ נראה מסקנתו שבדיני ממונות אינו חייב להעיד אא"כ יודע שכבר דנים ביניהם ויודע שיש בעדותו תועלת, ובדיני נפשות ואיסור חייב מעצמו לבא לב"ד כדי לקיים ובערת הרע מקרבך, ועי' פת"ש סק"ד, ועי' אמרי בינה דיני עדות סימן ח.

⁶ וכתב בכנה"ג שאם אינו יכול להעיד מפני שצריך לצאת לדרך אינו עובר, ובאמרי בינה דיני עדות סימן ח כתב בשם הכנה"ג שאם היו עדים רבים ותבע את כולם לבא להעיד, והלכו שנים, אין השאר עוברים אא"כ לא הועילה עדות הראשונים, והביא בשם חקרי לב שתמה על זה.

⁷ קצה"ח שם סק"ג ונה"מ סק"א, ועי' פת"ש סק"א.

⁸ שגם עד אחד מחייב שבועה, וכתב בנה"מ סק"א דמ"מ ע"א אינו עובר מן התורה אלא מדרבנן, ונ"מ כשנשבע שלא יעיד, ועי' פת"ש סק"ג, וכתב הסמ"ע שאפילו יודע שיש עוד עד אלא שאינו כאן, ורוצה להמתין עד שיבא השני ויעידו יחד ויחייבו ממון בעדותם, אפ"ה חייב להעיד מיד, ונראה טעמו, דכיון שהבע"ד תובעו להעיד, אין לעד לעשות חשבונות של הבע"ד, דמסתמא ניחא ליה עתה בעדות יחיד, שיחייבו שבועה

⁹ שו"ע ונו"כ שם ובסמ"ע

¹⁰ רמב"ם שם פרק י הלכה א

¹¹ בנמ" (דף ל"א) לאפוקי מאי אמר רב פפא לאפוקי מלך ורב אחא בר יעקב אמר לאפוקי משחק בקוביא מ"ד משחק בקוביא כל שכן מלך ומ"ד מלך אבל משחק בקוביא מדאורייתא מחזא חזי ורבנן הוא דפסלוהו ופסק רבינו כרב אחא בר יעקב משום דבתרא הוא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

שאלו העידו לא היו מחייבין בעדותן ממון, ואינו עובר אלא כשיש לבע"ד תועלת בעדותו¹², ויבואר עוד להלן דף לא בעוה"ת.

ג. זחכמים אומרים בין מפי עצמו ובין מפי אחרים אינן חייבין עד שיכפרו בהן בב"ד

אין העדים חייבין¹³ בשבועת העדות עד שיכפרו בעדותן בבית דין, בין שנשבעו או השביען בבית דין בין שנשבעו או השביען חוץ לבית דין, והכפירה בבית דין בלבד, שנאמר (שם) אם לוא יגיד ונשא עונו מקום שיגיד ויועיל הוא שאם לא יגיד שם יתחייב.

ד. זחייבין על זדון השבועה ועל שגגתה עם זדון העדות ואינן חייבין על שגגתה ומה הן חייבין על זדון השבועה קרבן עולה ויורד

חייבין על¹⁴ שבועה זו קרבן עולה ויורד בין שהיו מזידין בין שהיו שונגים שנאמר (שם) ונפש כי תחטא ושמעה קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשא עונו ולא נאמר בה ונעלם לחייב על הזדון כשגגה.

כיצד שגגת שבועת העדות¹⁵, כגון שנעלם ממנו שחייבין עליה קרבן, וידע ששבועה זו אסורה ושהיא שקר. וזדונה שידע שחייבין עליה קרבן, אבל אם

¹² שו"ע שם, ופירש הסמ"ע לאפוקי כשלא ראה אלא שזה הודה בפניהם שחייב לו, שיכול למעון שהודה כדי שלא להשביע את עצמו, ועיי"ש בדין חיוב שבועה כשמוען מענת השמאה, ולכאורה צ"ע וכי עד זה צריך לחשוב מענותיו של הבע"ד שכנגד, והרי גם כשהוא בטוח בעדותו יתכן כמה סיבות שהב"ד לא יפסקו עפ"י עדותו, וא"כ לעולם יפטר מלהעיד, ולכאורה גם בקרוב או פסול עליו לבא לב"ד כדי להעיד, והב"ד יבררו אם הוא כשר או פסול, וכן יבררו אם יש תועלת בעדותו או לו, וצ"ע. פתחי חושן חלק י פרק א הערה ז

¹³ שם פרק ט הלכה ב

¹⁴ רמב"ם שם פרק א הלכה יב

¹⁵ שם הלכה יג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

לא ידע שהיא אסורה¹⁶ או ששכחו העדות ונשבעו, ואח"כ נודע להם שהן יודעין לו עדות ונשבעו על שקר הרי אלו אנוסין ופטורין אף¹⁷ מן הקרבן.

ה. ועמדו שני האנשים בעדים הכתוב ... וכי אנשים באין לדין נשים אין באות לדין

כבר התבאר במסכת ב"ק דף פח. שנאמר¹⁸ בפרשת שופטים (דברים יט פסוק יז) וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים בְּעֵדִים הַכְּתוּב מִדְּבַר¹⁹, וכתוב אֲנָשִׁים משמע אבל לא נשים, ונאמר גם כן (שם פסוק טו) עַל פִּי שְׁנֵי עֵדִים אוֹ עַל פִּי שְׁלֹשָׁה עֵדִים וְגו', ושנים לשון זכר הוא²⁰, ומשמע שנים אנשים ולא שתי נקבות, לפיכך אמרו ז"ל שהאשה פסולה לעדות, וכן מטעם זה פסולה²¹ לדין²²,

¹⁶ ואינו מחזור דלא ממעטינן מהאדם בשבועה פרט לאנוס אלא אכל ושכח ונשבע שלא אכל ... אבל מועה באיסור דסבור מותר זה אינו אנוס אפילו בשבועה אלא הייב כמו שהוא הייב בכל שאר איסורין שבתורה, כדתניא לעיל גבי תינוק שנשבה בין הנשים והייב על הדם אחת ועל החלב אחת ועל עבודה זרה אחת, וכן כשהיתה עיקרה של שבת שכוחה ממנו, וכל שכן אם הכיר ולבסוף שכח שהוא הייב לכולי עלמא. רשב"א שבת סט. ד"ה הכל מודים

¹⁷ זה הלשון קשה להולמו והלא אין בשבועת העדות זולת קרבן והיכי שייך למימר באנוס דידיה פטור אף מן הקרבן. ויש ליישב דשבועת העדות אית בה תרתי לריעותא חוטא ולא לו דכתיב אם. לא יגיד ונשא עונו ואיכא נמי עונש השבועה המביאה לידי קרבן. לפיכך כתב ז"ל אף מקרבן לא מיבעיא נשיאות עון דליכא כיון דאנוסים הם אלא אפי' מקרבן פטורים דסד"א היכא דשכח העדות וידע שאסור לכבוש העדות ולישבע עליו ושמביאין קרבן על שבועה זו ליהוי כשגגת או כדון העדות וליחייב קרבן קמ"ל דאנוס גמור הוא כיון ששכח העדות ופטור אף מן הקרבן. רדב"ז שם

¹⁸ שו"ע ונו"כ לה יד

¹⁹ לבוש שם וסמ"ע עה

²⁰ רמב"ם וכתב הכ"מ שאינו יודע למה הניח לכתוב ראה זו שהרא"י שהביא אינה נוחה לו שכל התור' בל' זכר נאמרה. באה"ג ד

²¹ וכתב בספר ברכי יוסף אות י"ב, אף דאשה פסולה לדין מ"מ אשה חכמה יכולה להורות הוראה, וכן מתבאר מהתוספות [נדה נ' ע"א ד"ה כל הכשר] לחד שינויא דרבורה היתה מלמדת להם דינים, וכתב זה בספר החינוך, דבמצוה פ"ג הסכים דאשה פסולה לדין ובמצוה (קנ"ה) [קנ"ב] בענין שתוי כתב ומניעת ההוריייה כו' וכן באשה חכמה הראויה להורות כו', ע"ש.

²² ודבורה שנאמר בה והיא שופטה את ישראל לא היתה דנה בעצמה רק מלמדה ליופטי ישראל אי נמי משום שכינה קבלוה עלייהו. ובקבלו אשה הדיוטה עליהם יש לעיין אם דינה כפשרן או כדיון. מאזניים למשפט שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

שלמדים מעדות²³, וכל זה מדין תורה, לפיכך פסולה אפילו במקום שאין שם אנשים כשרים שיעידו²⁴.

אבל יש אומרים²⁵ שתקנת קדמונים הוא דבמקום שאין אנשים רגילין להיות כגון בבית הכנסת של נשים²⁶ כלומר עזרת נשים²⁷, או בשאר דבר של אקראי שאשה רגילה לדקדק עליו ולא איש, כגון אשה שאומרת בגדים אלה לבשה אשה פלונית והן שלה, שזה אין דרך לאנשים לדקדק עליו, לפיכך נשים נאמנות.

ויש מי שכתב עוד שאפילו אשה יחידה²⁸ נאמנת בענין הכאות ובזיונות או שאר קטטות ומסירות²⁹, לפי שאין יכולין להזמין בכל פעם עדים כשרים לזה, וגם אין פנאי להזמיןם,

²³ המקור בסוף פרק קמא דבבא קמא (טו.) כתבו התוספות (ד"ה אשר) אשה פסולה לדון דתנן בפרק בא סימן (גדה ממ:) כל הכשר לדון כשר להעיד ואשה פסולה להעיד ובתוס' בגדה דף נ' (ע"א) ד"ה כל הכשר וכו' פלפלו התוס' אי כשרה לדון, ולבסוף דבריהם הביאו לשון ירושלמי וז"ל, ובירושלמי פוסל אשה לדון אית דילפי מן ועמדו שני אנשים שני מעל פי שנים עדים ואית דילפי מן וישארו שני אנשים במחנה, עכ"ל. ועיין תומים שם שכתב ולכך צריך לומר דהגז"ש כך, דהך תירוצא ס"ל לודאי דאיירי בעדים כחד אוקימתא בגמ' דודאי איירי בעדים, רק דג"ש הוא לפסול נשים וקמנים אף לדון, ולכך ילפינן ג"ש מן וישארו שני אנשים במחנה דדרשינן בקלפי נשתיירו שהובררו לדון דיני נפשות ולסנהדרי גדולה, וכוו ודאי נשים וקמנים פסולים אף כאן דכתיב ועמדו שני אנשים קמ"ל ג"ש דצריך לעמוד לדון לא לפני נשים ולא לפני קמנים, וזהו הג"ש מה התם היו דיינים אנשים אף כאן דיינים שיעמדו לפניהם אלו שני אנשים יהיו דווקא שני אנשים לא נשים וקמנים וזהו עיקר הג"ש, ולכך קאמר הירושלמי למדנו שאין האשה דנה מעתה אין אשה מעידה, הרצון דג"ש למדנו דאין אשה דנה ומנופו של קרא, והוא נאמר בלשון ירושלמי מעתה כלומר מזו עצמו דאין אשה מעידה דכתיב ועמדו שני אנשים ולא נשים ואתי שפיר.

²⁴ כתב הטור [תח סעיף ב'] בשם הרמב"ם [פ"ח מנזקי ממון הי"ג] אהא דאמרו [ב"ק י"ד ע"ב] דאין הניזקין משתלמים אלא בעדות כשרה, דבאו ללמדנו בזה, שלא תימא הואיל ואין מצוי באורוות הסוסים ובגדרות הצאן אלא העבדים והרועים וכיוצא בהן, אם העידו ששור זה נגחו או הזיק לאדם שומעין להן, קמ"ל כו', ע"ש. ולא כתבו שם לא הטור ולא המחבר ולא מור"ם דמכת תקנה שומעין לעדותן כמו שכתבו כאן. וצ"ל דשאני נזקין דשכיחי, וכן כתב בתרומת הדין סימן שנג"ג. סמ"ע שם ל'. פירוש במילתא דשכיחי לא עשו תקנה זו, כי כל איש עושה עול ישכיר גוים ופסולים להעיד שחבירו הזיקו ולא שבקית היים לכשרים, כ"כ תרוה"ד סי' שנג"ג, ע"ש. אורים כג

²⁵ רמ"א שם

²⁶ ומהרש"ל [יש"ש ב"ק פ"א סי' מ"א] פסק, דוקא שלא החזיק ג' שנים, אבל החזיק ג' שנים תו לא מפקעין מינה בעדות נשים, ולעולם עד אחד באנשים מהימן יותר מב' נשים

²⁷ עיין פ"ת שם י

²⁸ ובעין זה מצינו קידושין עג: ובשו"ע רעו יב שאמרו הז"ל שחיה כלומר מילדת נאמנת מיד אחר שנולד לומר זה יצא ראשונה, ומשיצא מתחת ידה שוב אינה נאמנת. וכן אם יצאה וחזרה אינה נאמנת. ולא מדין תורה אלא דהימנה רבנן לפי שעל הרוב אי אפשר בענין אחר.

²⁹ עיין בתשובת כנסת יחזקאל סימן פ"ג שהאריך לפרש דברי הרמ"א בזה. ודעתו דהתקנה לא היתה רק היכא שגוף המעשה ידוע ע"י קלא דלא פסיק, או באין מכחישין שבודאי היה כאן הכאה וקמטה ומלשינות, ועדותם של אלו הוא רק לברר הדבר איך היה, שהוא רק גילוי מילתא בעלמא. אבל אם גוף המעשה אין ידוע רק על פיהם, וזה מכחישי לגמרי, בודאי דאין נאמנים, ע"ש. ושם הביא עוד דברי מהרש"ל דאף לפי התקנה, מ"מ באם היה העד אחד שונא אינו נאמן, והוא ז"ל הביא ראיה לדבריו. ע"ש עוד בסוף סימן פ"ט מזה. פ"ת שם יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

לפיכך האמינוה משום תקון העולם, שלא ילך כל אחד בשרירות לבו לעשות מה שירצה ויאמר שכנגדי לא ימצא עדים כשרים עלי, והוא שהתובע טוען ברי. אבל אם טוען שמא³⁰ ותובע אותו מכח עדות אלו העדים. עדותם פסולה.

ו. אשה לאו אורחה משום כל כבודה בת מלך פנימה

גנאי הוא לאשה³¹ שתהיה יוצאה תמיד פעם בחוץ פעם ברחובות, ואשה לא תרגיל עצמה לצאת הרבה³², שאין יופי לאשה אלא לישב בזוית ביתה שכך כתוב (תהלים מה פסוק יד) **כָּל כְּבוֹדָהּ בֵּית מְלֶךְ פְּנִימָה**.

לפיכך אין לנשים³³ להתאסף ולחזור לברך ברכת האילנות או ברכת החמה³⁴. וכן אין צריכה להדר לבא לבית הכנסת ואפילו לשמוע מקרא מגילה³⁵. שנאמר **כָּל כְּבוֹדָהּ בֵּית מְלֶךְ פְּנִימָה**.

וכן בעל³⁶ המבקש מאשתו שתפסיק עבודתה אם מבקש זאת כיון שעובדת עם גברים, ובפרט באינם הגונים, עליה להשמע ל³⁷.

ואם עובדת עם נשים, ומשכורתה מספקת לשכור עוזרת, ולדבריה העבודה נותנת לה סיפוק ומועילה לבריאותה, וכאשר תשאר בבית ישפיע עליה הדבר לרעה, ועצביה יחלשו, יש בדבריה ממש. שהרי אם תחלה, יתחייב בריפוייה, ואם כן רפואה גדולה מזה היא לדאוג שלא תחלה.

³⁰ סמ"ע שם לא

³¹ רמב"ם הלכות אישות פרק יג הלכה יא

³² רמ"א אבהע"ז עג א וברמב"ם שם כתב ויש לבעל למנוע אשתו מזה ולא יניחנה לצאת אלא כמו פעם אחת בחודש או פעמים בחודש כפי הצורך

³³ ועיקר הברכה נראה שאין זה חובה לחפש אילנות ולברך, שזהו רק מדת חסידות, אבל מדינא רק מי שראה חייב לברך, ומדת חסידות הוא לחפש אחריהם לשבח ולהודות להשי"ת על הבריאה המתחדשת וכמ"ש, ועפ"י סוד יש בזה תיקון לנשמות המנוגלים, ולנשים נראה שאין הידור לחפש ולצאת שכל כבודה בת מלך פנימה (עיין בעין זה בחתם סופר בסוגיא דכבתה גבי נר הנוכה) אבל אם ראתה תברך שאין לנו יסוד לפוטרם, ותברך בצניעה ולא כהמון עם ביחד, וכבר צווחו גדולי ישראל על מנהג תשליך שמתאספים נשים ואנשים ביחד, רק נשים בפני עצמן יברכו ויזכו לשכר ברכה חביבה כברכה זאת שתיקונה רב, ואין חיוב עליהו לצאת אבל אם רואה תברך ותזכה בכך וכמ"ש, ונאה הדבר ויאה לה לקיים גם מצוה זאת דברכה על האילנות. תשובות והנהגות ח"א סי' ק"צ

³⁴ שו"ת יח"ד ח"ד סי' י"ח בשם בן איש חי פ' עקב אות י"ט

³⁵ שו"ת חלקת יעקב או"ח סי' רל"ב

³⁶ שיעורי תורה לרופאים מצות הרפואה סימן ה

³⁷ תשובות והנהגות כרך ד סימן רצט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

ואם האשה רופאה, וטוענת שמעוניינת בהמשך העבודה ובפרט שמצוה רבה בה, טענתה טענה³⁸. מאחר ובשעת הנשואין היתה רופאה, על דעת כן התחתן עמה, ורשאית להמשיך בעבודת הקודש.

ז. ועמדו שני האנשים מצוה לבעלי דינין שיעמדו ... שאם רצו להושיב את שניהם מושיבין ... בצדק תשפוט עמיתך שלא יהא אחד יושב ואחד עומד אחד מדבר כל צרכו ואחד אומר לו קצר דבריך

מצות עשה³⁹ לשפוט השופט בצדק שנאמר (ויקרא יט פסוק טו) בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עִמִּיתְךָ, אי זהו צדק המשפט זו השוויית שני בעלי דינין בכל דבר,

לפיכך צריך⁴⁰ להשוות הבעלי דינים בכל דבר⁴¹ שלא יהא אחד יושב ואחד עומד, אלא שניהם עומדים⁴² ואם רצו ב"ד להושיב את שניהם⁴³, מושיבים.

³⁸ ודוגמה לכך מצינו בפתחי תשובה (יור"ד סימן קפח סק"ב בשם החת"ס) שדן באשת חבר שמצאה בעד הבדיקה כעין מראה אדמדם, והתכס מיהר, האם מותר לבעלה להתמיר על עצמו, דלא גרע מבהמה שהורה בה חכם, או שמא אינו רשאי להפקיע שעבוד אשתו? והסיק שרשאי להתמיר על עצמו, כיון שכך דרכן של פרושים. ואף על פי דבשעת הנשואין לא התנהג עדיין בפרישות, אומרים אנו, רגיל הוא זה להיות פרוש וחסיד. וכשם שאמרו: אשרי לנשותיהן של אלדד ומידד, עכ"ל. כך אפשר לומר בענייננו

³⁹ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כא הלכה א

⁴⁰ חינוך מצוה רלד שו"ע חו"מ סעי' א

⁴¹ ברמב"ם פכ"א ובשו"ע הביאו על דין זה רק עשה דבצדק תשפוט עמיתך ובספר המצוות בעשה זה [קעז] לא כלל הרמב"ם דין זה אבל זיל בתר טעמא דאיבור הלאו הכא הוא שלא לכבד אחד יותר מחבירו שלא יסתמו טענותיו וא"כ שייך זה גם עומד האחד והאחד יושב וכ"מ מדברי הסמ"ע הנ"ל ס"ק כ"א שהביא על דין דלא תהדר פני גדול דמותר לעמוד מפני ת"ח משמע דלכל אדם אסור משום לאו זה וכן בנתיבות הנ"ל משמע דכל שמתכבד יותר עי"ז אסור משום זה ומה שלא הבאתי מש"כ בשו"ע בתחילת סעי' א שם שלא יהא רך לזה וכו' דהרמב"ם הכנים זה בל"ת שא דלא תלך רכיל ואכמ"ל

⁴² כי בהיותם לפני הבית דין ראוי להם לעמוד כאילו הם לפני שכינה, כי רוח אלהים שוכן בתוך עדת דיני ישראל, כמו שנאמר [תהילים פ"ב, א'] אלהים נצב בעדת אל; חינוך שם

⁴³ אבל לא יישבו מעצמם פ"ת ס"ק ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

ואם ישבו שניהם ועמד אחד מעצמו⁴⁴ או להיפך אין מקפידין בכך⁴⁵ וי"א דגם באופן זה אסור⁴⁶ ולא ישב אחד למעלה ואחד למטה⁴⁷, אלא זה בצד זה.

ה. בצדק תשפוט עמיתך הוי דן את חבירך לכף זכות

הרואה את חבירו עושה מעשה או אומר דבר שאפשר לפרשו כעבירה [דבר רע], ואפשר לפרשו לצד זכות, צריך לדון את חבירו לזכות, ולא יחשדהו בעבירה⁴⁸, שאמרו חכמים "הוי דן את חבירך לכף זכות" שנאמר (ויקרא יט פסוק טו) בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עִמִּיתְךָ⁴⁹, והיא מצות עשה מן התורה⁵⁰ וי"א שהוא מחויב בכך גם משום (שם פסוק יח) וְאֶתְּהַבְתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹד⁵¹, שאם יאהב את חבירו באמת יחפש עליו בודאי זכות בכל כוחותיו⁵². והוא אחד

⁴⁴ או שהעמידהו שליח בי"ד סמ"ע ס"ק ז

⁴⁵ ש"ך ס"ק ג

⁴⁶ פתחי תשובה ס"ק ג בשם כנסת"ג אות ג

⁴⁷ אבל אם שניהם עומדים אין קפידא בכך כיון שאין הבי"ד אומרים להם לעמוד סמ"ע ס"ק ג

⁴⁸ ע"פ רש"י שבועות ל., [רמב"ם בפירוש המשניות אבות פ"א מ"ו]

⁴⁹ ברייתא בשבועות ל., ספרא [תורת כהנים] קדושים פרשה ב ד"ה פרק ד, כלה רבתי פ"ד הכ"א, דרך ארץ פ"א הל"א, וכעין זה אמר רבי יהושע בן פרחיה במסכת אבות (פ"א משנה ו) הוי דן את כל האדם לכף זכות, ולקמן יבואר ההבדל בין שני המימרות

⁵⁰ שערי תשובה לר' יונה שער ג אות ריח, רמב"ם ספר המצוות עשין קעו, [וראה פירוש המשניות לרמב"ם פ"א מ"ה "אסור בתורתנו לחשוד ולחשוב מחשבה רעה על אדם שענינו מסופק אלא לצורך הכרחי"] חינוך רלה, סמ"ג עשין קו, סמ"ק סי' רכד (רכה), הפי' חיים בפתיחה עשין ג, והובא בשאלות (פרשת שמות שאילתא מ), מנורת המאור נר ו כלל ב ח"ב פ"ב [ולדעתם אף שעיקר הפסוק מלמד דיני דינים מ"מ מלמד הוא גם את הדין הזה, וביאר בקרבן אהרן על הספרא שם שמדויק כן מזה שנאמר "עמיתך", בלשון יחיד, ומשמע שלא בעלי דין – בלבד – הכתוב מדבר, ועוד דייק כן מהאמור עמיתך שממעט רשע]. אבל במאירי שם שבועות ל. שכתב "שמהפסוק הנ"ל נלמדים דיני בית דין אלא שיש בו סרך רמז לדבר אחר, שיהא דן חבירו לכף זכות", משמע שאינו דין דאורייתא אלא אסמכתא בעלמא. וכן משמע ממש"כ המאירי בחיבור התשובה שלו עמ' 84 וז"ל "אין בענין חשד בכשרים גוף עבירה, שהרי לא חמסו ולא ביישו", [ועיין רש"י ד"ה הוי שמשמע ממנו שלמד הדין הזה מהפסוק "לא בדין בעלי דינים הכתוב מדבר", וצ"ע בדעתו שהרי להלכה ודאי שפסוק זה נאמר בענין דיני דינים]

⁵¹ מגן אבות לרשב"ץ [אבות פ"א מ"ו]

⁵² רש"י שבת קכו: [שמתוך כך יש שלום ביניהם] ע"פ הנמרא שם, יסוד ושורש העבודה שער עבודת הלב פרק ת, שמירת הלשון להפי' חיים שער התבונה פרק ה'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרך היומי

מסכת שבועות

מארבעים ושמונה דברים שהתורה נקנית בהם⁵³. דין זה הובא בפוסקים⁵⁴. ונוהג בזכרים ובנקיבות⁵⁵.

וז"ל הרמב"ם⁵⁶ "עוון זה הוא אחד מהדברים הקלים בעיני רוב בני האדם שמדמים שאין זה חטא, שאומר החושד מה עשיתי לו, ואינו יודע שזה עוון שמשים אדם כשר בדעתו כבעל עבירות"⁵⁷.

בטעם החיוב לדון לכף זכות, י"א שהוא כדי להועיל ליישוב בני האדם, ע"י שיהיה שלום ורעות בין האנשים, בסילוק החשד איש באיש⁵⁸. וי"א שהוא כדי שמתוך כך יחשוב האדם שאין חטא בעולם אלא הוא עצמו, וישוב לבוראו, שמא יכריע הוא בחטאו את כל העולם לחובה⁵⁹. וי"א שהזהירונו חכמים בכך כיון שאם לא ידון את חבירו לכף זכות ויחשוד בו תביאהו מדה זו שיהיו הצדיקים אצלו כרשעים, ולא ישמע לתוכחת החכמים, לפי שחושדם שהם עצמם יכשלו במה שמוכיחים בני אדם, ומטעם זה הזהירונו תמיד להיותנו דנים את האדם לכף זכות, וכל שכן את החכמים, שאין לדון ולהרהר אחר חזקת חסידותם, עד שיוודע בבירור שחטאו⁶⁰.

בחיוב זה יש ד' אופנים:

האופן הראשון – הרואה אדם שידוע שהוא צדיק, ומפורסם במעשיו הטובים, שעשה מעשה, צריך לדון אותו לזכות, אפילו אם רוב הצדדים נוטים שהמעשה הזה הוא מעשה רע, ואין להכריע בו שהוא מעשה טוב אלא בדוחק רב מאד ובאפשרות רחוקה – צריך לפרש אותו כטוב, ולומר כי שגגה היתה שיצאה מלפני השליט, הואיל ויש בו

⁵³ מסכת אבות פרק ו' משנה ו'. וראה דרך ארץ רבה פ"ו ד"ה לעולם, שהלל הזקן לא חשד ולא הקפיד על אשתו

⁵⁴ רי"ף שבועות יג, ר"א שם פ"ד סי' ג, מגן אברהם או"ח קנ"ו ס"ק ב, ובמשנה ברורה שם ס"ק ד, ומנאה שם בין שאר המצוות התדירות [עשין ולאויין] שמוטלות על האדם לעשות ולהזהר בהן בכל עת, שאינן מובאות בשו"ע

⁵⁵ הינוך רלה. אף על פי שעיקר מצות בצדק תשפוט עמיתך שהיא להשוות בעלי הדין אינה נוהגת אלא בזכרים שעליהם מוטלת החובה לדון

⁵⁶ תשובה פ"ד ה"ד

⁵⁷ וכע"ז במאירי שהובא לעיל

⁵⁸ הינוך רלה

⁵⁹ סמ"ק סי' רכד (רכה). וכע"ז כיוון וכתב בשו"ת מהרי"ל דיסקין בסוף חלק הפסקים, שהקשה האיך יכול אדם לדון את זולתו העושה מעשה עבירה, ואם זו מצוה בעלמא היאך יתכן שציוונו חז"ל לעשות שקר בנפשנו וללמד זכות במקום שאין הצדקה לכך. ותירץ ע"פ חובות הלכות (שער הבחינה פרק ה') כסמ"ק הנ"ל

⁶⁰ מאירי בחיבור התשו' עמ' 84

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרך היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

צד ואפשרות שהוא מעשה טוב, ואסור לחושדו⁶¹, כי ודאי התחרט ובקש מחילה, וכמו שאמרו חז"ל⁶² אם ראית תלמיד חכם שעבר עבירה בלילה אל תהרהר אחריו ביום שודאי עשה תשובה⁶³. ולכן אין לדון צדיק כזה לכף חובה לעולם⁶⁴.

האופן השני – הרואה אדם בינוני שלפעמים נזהר מן החטא ופעמים נכשל בו, שעשה מעשה או דיבר דבר שאפשר להסתפק בו, אם הוא דבר רע או דבר טוב, מצות עשה מן התורה, להטות את הספק ולהכריעו לכף הזכות, וע"ז נאמר בַּצֶּדֶק תִּשְׁפֹּט עַמִּיתָךְ⁶⁵ אבל אם הדבר נוטה לצד חובה יהיה הדבר אצל הרואה אותו כמו ספק ולא יכריעהו לכף חובה⁶⁶, וי"א שאף כשהענין נוטה לחובו ידון אותו לזכות⁶⁷.

האופן השלישי – הרואה אדם רשע שנתפרסמו מעשיו, שעושה מעשה אף שנראה שהוא מעשה טוב, ויש בו צד ואפשרות רחוקה מאד לרע – צריך לדון אותו לכף חובה,

⁶¹ פירוש הרמב"ם לאבות פ"א מ"ו

⁶² (ברכות יט.).

⁶³ וכמו שנאמר שם "שמא ס"ד אלא אימא ודאי עשה תשובה" פי' שמא ס"ד כיון שהוא ת"ח ועד עתה לא אירע דבר קלקלה בידו, על כל פנים מיד עשה תשובה

⁶⁴ לשון רבינו יונה בפירושו לאבות שם (פ"א מ"ו) וכתב שם שלצדיק כזה לא הוצרך לומר "הווי דן את כל האדם לכף זכות" שהוא פשוט, ולדעת הרמב"ם בפירושו המשניות שם על צדיק כזה נאמר: "כל החושד כשרים לוקה בגופו". ובגמרא בשבת (קכז:) נאמר כברייתות שם "מעשה ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעל הבית אחד בדרום שלש שנים. ערב יום הכפורים אמר לו: תן לי שכרי, ואלך ואזון את אשתי ובני. אמר לו: אין לי מעות, וכו'". ודן אותו לכף זכות אף שלא היה מסתבר לדונו בכך, [ובשאלות הובא מעשה זה, ושם נאמר שהבעל הבית היה רבי אליעזר בן הורקנוס והשכיר היה רבי עקיבא], עוד נאמר שם "מעשה בחסיד אחד שפדה ריבה אחת בת ישראל, וכו'", וגם שם דנו אותו תלמידיו לכף זכות אף שלא היה מסתבר כן. וכן במעשה דמטרוניתא ורבי יהושע, ובכולם שם אמרו אילו שדנו אותם לזכות "כשם שדנתוני לזכות – המקום ידן אותכם לזכות". ומסתבר שהם שייכים לאופן זה. וקצת צ"ע ששאלו שם בכל המיקרים "במה שדנתוני" ומשמע שהיה מותר להם לחשוד וכ"כ באמת בשו"ת מהר"י ברונא (ס"ו לח) שבכה"ג שעשה דברים ניכרים – המעוררים חשד – מותר לחשוד בו וכתב כן ע"פ שבת נו. "דברים הניכרים הוא ביה"

⁶⁵ שערי תשובה שער ג' ריח, [ובפירושו לאבות כתב אופן זה ביחד עם האופן הד' שאינו מכירו, (ע"פ הגרסא שם "או מכירין", אמנם יש שגרסו שם "ואם מכירין") ועיין בפ"י ר"י למשלי כא יב שכתב שאין לדון האדם לכף זכות אלא בהיות רוב מעשיו ושורש כוונותיו על דרך הטוב, וצ"ב] וכתב החפ"ץ חיים בפתיחה עשין ג בבאר מים חיים שעל אופן זה כונת הרמב"ם בספר המצוות עשין קעו, [ועיין שפירושו לאבות לא הזכיר הרמב"ם אופן זה]. אבל הרמב"ם בהלכות דעות (פ"ה ה"ו) שכתב את הדין הזה רק בין מדותיו של התלמיד חכם, וכן בפירושו לאבות שכתב שדין זה הוא רק מדת חסידות, מיירי באופן שאינו מכיר את האדם [אופן ד']. וכתב החפ"ץ חיים שם שזה מדויק בלשון המימרות שבאבות נאמר "רבי יהושע בן פרחיה אומר הווי דן את כל האדם לכף זכות", ושם הכונה כל אדם אפילו שאינו מכירו, והיא רק מדת חסידות כשאר הדברים שנאמרו במסכת אבות, וזו כונת הרמב"ם בפירושו לאבות ובהלכות דעות, אבל בגמרא בשבועות שלמדו מ"בצדק תשפוט עמיתך" נאמר "הווי דן את חברך לכף זכות", דהיינו חבירו שמכירו שאינו רשע והוא לכה"פ בינוני, ואז מצות עשה לדונו לזכות [ועיין בדברי רבא בכלה רבתי פ"מ, ש"כל אדם" אינו כולל חבירו]

⁶⁶ [וגם לא לכף זכות] שערי תשובה לרבינו יונה שער ג ריח

⁶⁷ רבינו יונה בפירושו לאבות פ"א מ"ו, וצ"ע שסותר עצמו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

ולא להאמין בו טוב, הואיל ויש בו אפשרות לרע⁶⁸, וי"א שרשע יש לדון אותו לכף חובה אף שמעשהו כלו טוב ואין נראה לחוש עליו משום צד שהמעשה הוא עון⁶⁹.

האופן הרביעי – הרואה אדם שאינו מכירו ולא ידוע אם הוא צדיק או רשע, שעשה מעשה או דיבר דבר שאפשר להסתפק בו, אם הוא דבר רע או דבר טוב, מדת חסידות לדונו לכף זכות⁷⁰, וע"ז נאמר באבות⁷¹ "רבי יהושע בן פרחיה אומר וכו' הוי דן את כל האדם לכף זכות"⁷² והיא אחת ממדותיו של תלמיד חכם⁷³.

מי שלא דן את חברו⁷⁴ לכף זכות, וחשד בו במעשה שעשה או בדיבור שדיבר שהוא דבר רע, הרי הוא לוקה⁷⁵ – מידה כנגד מידה, שכיון שהוא נתן מום בעמיתו שאין בו, לכן גם בו ינתן מום, שילקה בגופו⁷⁶.

⁶⁸ שנאמר: (משלי כו, כה) "כי יחנן קולו אל תאמן בו, כי שבע תועבות בליבו". – רמב"ם בפירושו המשניות לאבות שם. ובקרבן אהרן על תורת כהנים נאמר שמה שנאמר "עמיתך" ממעט רשע

⁶⁹ כיון שאין תוכו ככרו – רבינו יונה לאבות שם בשם הרמב"ם, ובשערי תשובה שם. ונראה שזה הטעם שמר זוטרא בבא מציעא [כד.] חשד וכפת את מי שניגב ידיו בגלימת חברו, והכריחו להודות שגנב את גביע הכסף, שאותו אדם נחשב כרשע. אף שהיה תלמיד חכם וצ"ע, ובמאירי (שם) נאמר שהיה מותר לחשוד בו כיון שלא היה חס על ממונו חברו ובכה"ג מותר לחשוד בו בעניני ממונות. ובפרושו לאבות סיים רבינו יונה "שעל ענין זה אמר שלמה בחכמתו [משלי כ"א י"א] משכיל צדיק לבית רשע מסלף רשעים לרע. ר"ל בני אדם הושבים כי הצדיקים מפני שאינם יודעין לעשות רע אינם מכירים דרכי רשע כי לא יבינו [במעשה זה רק] העושים אותו. ואין הדבר כן כי "הצדיק משכיל לבית רשע" ויודע ומכיר ומשגיח רוע מעלליו יותר משאר בני אדם שיודעין, ולא יתנו אותו על לבם. "מסלף רשעים לרע" – הצדיק כשרואה מעשה רשעים הנראים בדרך טוב מסלף אותו ומטהו לדונו לאמר פעל און, כי לא נתכון למצוה אך לשום עצמו בחזקת הטובים

⁷⁰ הרמב"ם ורבינו יונה בפירושו המשניות לאבות שם, ובחפ"ץ חיים בפתחה עשין ג'

⁷¹ (פ"א מ"ו)

⁷² באר מים חיים שם בח"ח כתב שזו כונת המשנה באבות דהיינו כל אדם אף שאינו מכירו. והיא רק מדת חסידות, שהרי במדות אילו מדובר במסכת אבות – עבודת המלך על הרמב"ם כאן]

⁷³ וכמו שנאמר ברמב"ם (דעות פרק ה' הלכה א, ז') "כשם שהחכם ניכר בחכמתו ובדעותיו והוא מובדל בהם משאר העם, כך צריך שיהיה ניכר במעשיו במאכלו ובמשקלו וכו' ובעשיית צרכיו ובדבורו ובהילוכו ובמלבושו ובכלכלו דבריו ובמשאו ובמתנו, ויהיו כל המעשים האלו נאים ומתוקנים ביותר, כיצד תלמיד חכם וכו' דן את כל האדם לכף זכות, ומספר בשבח חברו ולא בגנותו כלל. – כ"כ באר מים חיים שם בח"ח, שבאופן זה כונת הרמב"ם (דעות פ"ה ה"ז) שהיא אחד ממדותיו של תלמיד חכם, ואינו חובה על כל אדם, כיון שהיא רק מדת חסידות. ונראה דמקור דברי הרמב"ם שהיא אחת ממדותיו של תלמיד חכם הם דברי המשנה באבות פרק ו' משנה ה' – "התורה נקנית בארבעים ושמונה דברים וכו' נושא בעול עם חברו, מכריעו לכף זכות". ובאורחות צדיקים כתב (שער הענוה ד"ה העניו ידיו) דהוא אחד מהענפים הצומחים ממידת הענוה.

⁷⁴ כשהוא צדיק ואפילו אם הוא בינוני, ראה לעיל

⁷⁵ ריש לקיש בשבת צ"ז, ורבי יהושע בן לוי ביזמא יט, ובשמות רבה (פ"ג אות יג) נאמר בשם ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי, נושם במדרש נאמר החושד את חברו ואין בו לוקה בגופו, ומשמע שלא דוקא

"כשרים"

⁷⁶ יפה תואר לשמו"ר שם, ובחתם סופר (שבת צ"ז): ביאר שאף שדרך כלל הקב"ה מייסר את האדם תחילה בממונו, כיון שמצפה הקב"ה שיעשה תשובה, אבל בחושד בכשרים חושדים בו שלא יעשה תשובה, מדה כנגד מדה, ולכן לוקה גופו, ועיין בבן יהודע שביאר ע"פ המקובלים שצרת נעשית בהעדר החכמה, ולכן

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

"חשד בכשרים" הוא אחד מעשרים וארבעה דברים המעכבים את התשובה⁷⁷, כיון שאין חזקה שישוב מעוון זה, שהוא דבר קל בעיני רוב בני אדם.⁷⁸

הלומד באחד מספרי המחברים ונראה לו בו טעות או שיבוש, בכלל "הוי דן את כל האדם לכף זכות" הוא שלא ידון את המחבר לכף חובה, אלא יתלה הטעות בעצמו.⁷⁹

דף ל:

ט. שודא דדייני

כבר התבאר במסכת כתובות דף פה: ששכיב מרע⁸⁰ שאמר נכסי לאדם ששמו טוביה ומת, ובא אחד ששמו טוביה⁸¹, ואמר אני הוא הזוכה, נותנים לו, ואף על פי שהוחזק לנו שיש עוד אחד בשם זה אין ממתנינים לו⁸², ואם

לוקה החושד בכשרים שהוא בהעדר חכמה, ע"ש. והראיה לזה ממה שרבו שאמר (שמות ד א) "והן לא יאמינו לי וגו'", וגלוי לפני הקדוש ברוך הוא שמאמינים בני מאמינים הם, ולכן לקה בגופו, שנאמר: "ויאמר ה' לו עוד הבא נא ירך בחיקך וגו' והנה ידו מצרעת כשלג" – שם ו. שבת שם. ועי' זהר חדש ריש מדרש רות ד"ה אמר: ראוי ללקות בצרעת וכו', ועי' שם שמביא ראיה ע"ז ממרים הנביאה ומחביריו של איוב] ולא לשם אות ומופת בלבד נעשה הדבר, אלא להענישו על שחשדם – שאילתות שאילתא מ, שהרי אפשר היה לתת אות אחר, ולא שגופו יצטרע, והרמב"ן עה"ת שם ג כתב שהיה יכול לומר לו הקב"ה מה לעשות כגון "המטה אשר בידך תשליך לפני פרעה ארצה", ולא היה צריך לעשות את האותות לפניו, ומוכח שעשה כן לפניו להענישו ולהוכיחו, ע"ש]. ומשום כך אמרו שכשהיו זקני כהונה משביעים את הכהן הגדול בערב יום הכפורים שלא ישנה דבר מכל מה שאמרו לו (משנה יומא יח ע"ב), היה הוא פורש ובוכה והם פורשים ובוכים משנה שם הוא פורש ובוכה שחשדוהו לצדוקי, והם פורשים ובוכים – שמה חשדו בכשרים (מאירי שם) – שכל החושד בכשרים לוקה בגופו גמ' שם יט ע"ב. ועיין רמב"ם עבודת יוהכ"פ פ"א ה"ז

⁷⁷ מסכת דרך ארץ שבמחזור ויטרי, וכסף משנה תשובה פ"ד ה"א בשם מסכתות קמנות, ר"ף סוף יומא, רמב"ם שם ה"ד

⁷⁸ רמב"ם שם הובא לעיל בסוף סעיף א, והמאירי (בחיבור התשו' עמ' 84) כתב טעם אחר שמדה זו [של הדן לכף חובה] תביאהו לידי כך שיהיו הצדיקים אצלו כרשעים, וזה מעכב את התשובה.

⁷⁹ פי' ר"י בר"ש אבות פ"א מ"ז בשם ה"ר ישראל: וז"ל "ולא יהא כזבוב שעומד על מקום השחין ומניח המקום הבריא".

⁸⁰ שו"ע ונו"כ רנ"ב כמ

⁸¹ נראה שידוע והוחזק ששמו טוביה, אבל כשאין אנו יודעים כלל ששמו טוביה, אינו נאמן לומר אני הוא ושמי טוביה, ולא מיבעיא שיודעים שיש אדם אחר שהוחזק בשם טוביה, לכאורה פשוט שעכ"פ ממתנינים לו, ואפשר שאף אם לא הוחזק אחר בשם טוביה, לא מסתבר שיהא נאמן לקבל הנכסים, ולא מצאתי. פתחי חושן חלק ח פרק יז הערה פט

⁸² וביאר הסמ"ע דאמרינן מדהקדים נפשו לבא ש"מ שהוא בטוח שאליו נתכוין, ולא חשש שמא יבא אחר אחריו ויברר שדעתו קרובה אליו יותר ויוציאו מידו, והוסיף הסמ"ע דדמיה למ"ש בסימן קלט סעיף א גבי ספינה דאמרינן כל דאלים גבר, שמסתמא מי שזה שלו יתאמן לזכות בזה, ולכאורה נראה דהך הוכחה במה שהקדים לבא אינה הוכחה נמורה, ובאמת אם יבא אח"כ אחר ויברר שאליו נתכוין מידו של הראשון,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

זה שבא יש לו תוספת תואר כבוד שקוראים אותו רב טוביה, אין נותנים לו⁸³, אא"כ היה המצווה רגיל עמו וקוראו בשמו.

באו שנים שהוחזקו בשם טוביה ותובעים המתנה, ואין שום הוכחה שדעתו קרובה לאחד יותר מלשני, אם אחד מהם ת"ת, נותנים לת"ת⁸⁴, וכן אם היה אחד מהם שכן או אחד מהם קרוב, הוא קודם, שכן וקרוב שכן קודם⁸⁵.

ואינו אלא כסיבה לתת לו מבלי להמתין על השני, שבלא סברא זו היה לנו להמתין עד שיבא השני, או לכה"פ לשאלו לפני שמוסרים הנכסים לזה, ע"י בערך ש"י סימן רפ סעיף ב שמדייק מדברי הריב"ש דדוקא כשידוע שהשני הוא בעיר, בזה אמרינן כיון שלא בא מסתמא לא אליו נתכוין המצווה, ולפי"ז אם אינו בעיר, אין כאן הוכחה במה שלא בא, ואילו מדברי הרא"ש מדייק דאפילו אינו בעיר אמרינן דהמצווה נתכוין למי שיבא ראשון לתבוע.

⁸³ וצ"ע מה יעשו בנכסים, וצריך לומר דכיון שיש לו תואר רב והמצווה לא הזכירו, ה"ז ריעותא לפנינו שלא אליו נתכוין, ואף אם לא נמצא אחר בשם זה ישארו הנכסים בחזקת היורשים עד שיתברר מי הוא המקבל, וע"י בלשון המאירי ובהערות המגיה שם, וצ"ע. ועוד אפשר שלא אמרו שתוספת רב טוביה חשיב ריעותא, אלא לבטל המקצת הוכחה שיש ע"י ההקדמה, אבל אין זה ריעותא ממש שיוכיח שבודאי אינו זה, ואם יבואו שנים לפנינו האחד טוביה והאחד רב טוביה ולפי ראות עיני הדיינים כמ"ש להלן נראה שנתכוין לרב טוביה, נותנים לו ולא לטוביה. פתחי חושן שם הערה צא

⁸⁴ שמסתמא בשעת מיתה רצה לקיים מצוה להנות ת"ח מנכסיו, ומבואר בגמרא ובמור ש"ח קודם גם לשכן ולקרוב, ובשו"ע לא הביא זה וגם הרמ"א לא הגיה בזה הוכחב במנח"פ בשירי המנחה בשם שו"ת עבוה"ג דכל קרוב, אף על פי שאינו פסול לעדות חשיב קרוב. ובפת"ש ס"ק כב כתב בשם שו"ת נוב"ת חו"מ סימן מה במי שצוה לנכדתו ששמה טריינא, ויש לו ב' נכדות בשם זה, אלא שהאחת נשואה לצורבא מרבנן, וכתב שאין לנו לחדש שאשת חבר כחבר לענין זה, ומ"מ אם הצוואה על נכסים שהם נכסי מלוג והבעל אוכל פירות היה מקום לסברא זו, ומ"מ כתב שאין דין זה ברור והעלה לפשר.

⁸⁵ אלא שכתב המור דהאי שכן אינו שכן הדר אצלו בשכנות, דכמה אנשים דרים זה אצל זה ואין להם שייכות ביחד, אלא בשכן חבירו ורגיל עמו במשא ומתן, והביאו הרמ"א שם, ופירש הסמ"ע אפילו אינו דר אצלו, שאין ג"מ בדירה (ונראה דמ"מ אם היה אחד שכן בדירה ולא במו"מ והשני אינו שכן כלל לא בדירה ולא במו"מ, שכן בדירה קודם, דדוקא לגבי קרוב לא מקדמינן שכן בדירה, אבל לגבי אחר יש סברא שגם שכנות בדירה מביא לקירוב דעת. כתב המור, ויש אומרים דהאי קרוב מיירי שאינו ראוי ליורשו, שאם ראוי ליורשו הוא קודם, ולא נהירא, דאדרבה כשהוא ראוי ליורשו איכא הוכחה טפי שלא היה בדעתו עליו, שלא היה צריך לצוות עליו, דבלא"ה ראוי ליורשו, ע"כ, והקשה בפרישה דאפשר דאיירי ביורש בין היורשים שרצה ליתן לו כל נכסיו, והב"ח כתב שאין כונת הי"א כשהוא יורש ממש, אלא יש יורשים יותר קרובים ממנו, אבל אם הוא קרוב יורש ממש, לא מיבעיא כשיש עוד יורשים כמותו, כגון שהוא בן אח ויש עוד בני אחים, פשיטא דהוא קודם לשכן, שלא היתה כונתו אלא להעביר משאר קרובים, אלא אפילו אם אין שם יורש אחר אלא זה ונמצא שלא היה צריך לצוות עליו, יש לומר דשמא נתן קודם במתנת שכ"מ לאחרים ועכשיו חזר בו ונתנם לזה, ובאופן זה הוצרך לצוות עליו, וסוים הבי"ח שהעיקר כדעת הי"א, ובפת"ש ס"ק כג הביא בשם כמה אחרונים הסוברים כהי"א, ובשם שו"ת שבוי"ח ח"א סימן קסט כתב שמכיון ששאר הראשונים לא חילקו בזה, וגם בשו"ע סתם כדעת המור, לא מלאני לבי לדחות דברי המור מהלכה וכ"ש למעשה, עיין שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

היו שניהם שווים בכל דבר, וכן אם היו יותר משנים, יעשו הדיינים כמו שיראה להם כפי שדעתם נוטה שעל זה אמר⁸⁶.

עוד התבאר שם דף צד. וב"ב דף לד: לה. ששני שמורות⁸⁷ היוצאים על שדה אחת שהקנה לשני אנשים, בין במכר ובין במתנה, אם הזמן של אחד מוקדם מתבירו, זוכה בה המוקדם. וממילא אין למאוחר כלום, שמכיון שכבר נמכר או ניתן במתנה, אינו יכול לתת או למכור אותה שדה לאחר.

היו שני השמורות כתובים ביום אחד, אם כתוב בשטר שעשו בו קנין⁸⁸, כל שקדם בקנין זכה בשדה, וכן אם אין שם קנין אלא שיש עדים שלזה נמסר שטרו קודם מלחבירו, זוכה המוקדם במסירה. שמסירת השטר עושה קנין⁸⁹, אף על פי שגם לשני נמסר אח"כ באותו יום⁹⁰.

אם אינו⁹¹ ידוע מי זכה קודם באותו יום, או בשמורות שאין בהם זמן ואינו ידוע מי זכה קודם. כיון שאין שניהם מוחזקים זה יותר מזה⁹², הדבר מסור

⁸⁶ והיינו שודא דדייני כפירוש רש"י והרמב"ם, אבל התוס' כתבו שיתנו הדיינים למי שירצו, ועי' שו"ע סימן רמ סעיף ג, ובחידושי רעק"א כתב בשם שו"ת הר"ן סימן עה שאם יש עד אחד שלזה נתכוין המצוה, אף על פי שהוא קרוב, זוכה מדין שודא דדייני.

⁸⁷ שו"ע ונו"כ שם רמ ד

⁸⁸ ואפילו לא נמסר לזה תחלה, שהקנין, והיינו קנין סודר, הוא גמר קנין השדה. ועי' שו"ע סימן קיט סעיף ג, ושם בסעיף ד משמע שאם כתבו שעות בשטר, הקודם בשעת הכתיבה זוכה קודם, ובראשונים נחלקו בזה, שיש אומרים דלא מהני כתיבת שעות אלא בירושלים שהיו נוהגים להקפיד בכך, ועי' שו"ת דברי מלכאל ח"ד סימן כד ס"ק מט. ובכנה"ג כתב דה"מ במתנת בריא, אבל במתנת שכ"מ שיכול לחזור בו, לכו"ע קפדינן אשעות בכל מקום, ועי' חו"א חו"מ ליקוטים סימן יא.

⁸⁹ ואף לדעת הפוסקים דעדיו בחתומיו זכין לו, אם נמסרו באותו יום, זוכה מי שנמסר לו קודם, וכ"כ המ"ז, והוא דלא כסברת הב"י שאף אם נמסר לאחד קודם מלחבירו אם הם כתובים ביום אחד אין המסירה מועלת להקדים לזה שנכתב לו תחילה, וצ"ע בדברי האחרונים שהביא בשד"ח שדנו בענין שטר מכירת חמץ שיש שהצריכו לכתוב השעה בשטר, ובפרט בער"פ שחל בשבת, דאל"כ יחול הקנין בסוף היום, ולכאורה הוא דלא כדעת הסמ"ע והמ"ז, שלדבריהם חל הקנין במסירת השטר, ובהנהגות הת"ם בשו"ע או"ח סימן תמח כתב שלדעת רש"י יכול ליתנו לאחר כל היום, ואפשר שאם לא נתן לאחר אינו יכול לחזור. ולדעת הב"י יש לדון דא"כ כל שטר קנין הוא כקנה בסוף היום וצריך שיהא השטר קיים עד סוף היום, וזה לא מצינו, ואפשר שבסוף היום קונה למפרע משעת מסירה, וצ"ע, ועיין פתחי חושן חלק ח פרק ד הערה סח.

⁹⁰ סמ"ע שם טו

⁹¹ שו"ע ונו"כ שם ג

⁹² כתב הפרישה שאפילו אחד מהם עשה חזקה, אינו נעשה מוחזק בזה, וכתב הסמ"ע ס"ק יד שגם המוכר או הנותן אינו נאמן לומר מי זכה קודם, מאחר שאין הדבר עוד בידו, ומ"מ נאמן כעד אחד, ומשמע דאפילו בקרקע שיש לו חזקת מרא קמא לא מיקרי בידו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

לדיינים⁹³, ולמי שדעתם נוטה יעמידו השדה בידו. וזהו דין "שודא דדייני".
שדנים הדיינים על פי מה שיודעין שדעת הנותן או המוכר היתה קרובה לזה
יותר מלזה, שלאותו ודאי זיכהו ראשון במכירה או במתנה⁹⁴.

יש שכתב⁹⁵ צריך דין מומחה לעשות שודא דדייני, ולפיכך יש להסתפק אם אפשר
לעשות כן בזמן הזה⁹⁶.

נחלקו הפוסקים במטלטלים כשאין אחד מהם מוחזק, אם אמרינן שודא דדייני⁹⁷.

וכבר התבאר במסכת קידושין דף עד. שכל זמן⁹⁸ שהבעלי דינין עומדין לפני
הדיין, נאמן לומר לזה חייבתי ולזה זכיתי, שכל זמן שהן עומדים לפניו מוטל
עליו לזכור טענותיו וזכיותיו של כל אחד ואחד,

אבל אם נסתלקו מלפניו כבר אינו מוטל עליו לזכור, ואינו נאמן לומר לזה
חייבתי ולזה זכיתי אם אין בידו פסק דין⁹⁹. אלא יתפשרו ביניהם או מחלקין

⁹³ כתב בנה"מ סק"ו שאם נתברר שמסירת השמורות לא היה ביום הכתיבה, רק לאחריו, לדעת הפוסקים דעדין
בחתומיו זכין לו, והרי קי"ל שמשעת מסירה זוכה למפרע משעת התימת העדים, ובכה"ג אין נ"מ אימתי נמסר
ואיזה נמסר קודם, דכל שנמסר לשניהם, וזכין שניהם בבת אחת בסוף היום, והדין יחלוקו, שלא אמרו שודא
דדייני אלא כשבודאי אינו אלא של אחד מהם. ולדעת הפוסקים דלא אמרינן עדין בחתומיו זכין לו, גם בזה
כיון דלא ידעינן למי נמסר קודם, ה"ז כספק מסירה ביום הכתיבה, ואמרינן שודא.

⁹⁴ ולאפוקי ר"ת [בתוס' ב"ב ל"ה ע"א ד"ה שודא] והרא"ש פרק חזקת הבתים [סי' כ"ג] והר"ן [כתובות מ"ד ע"א
מדפי הרי"ף] דפירשו שודא דדייני, שתלוי ברצון הדיין שיתן למי שירצה בלי טעם, והביא ראיה לדבריו ודחה
פירוש רש"י, והמגיד משנה פ"א דזכייה [ה"ב] הביא דעת ר"ת וראיותיו על דברי הרמב"ם הנ"ל, וכתב על
דבריו דאין ראיותיו ראיה לדחות פירוש רש"י והרמב"ם, ע"ש. סמ"ע שם יב

⁹⁵ רמ"א שם מהטור בשם ר"ה וכ"כ הראב"ן

⁹⁶ ש"ך שם ה ועיין ביאור הגר"א שם טו שהקשו לפרש"י ליהדר ולאמוד דעתו וכן בכתובות שם דקא' אנא
דיינא כו' ואם תלוי בסברא מ"ל דיינא או לא אלא הטעם הוא משום הפקר שנתמנה כו' וכ"ה בירו' בהדיא
שודא דדיינא לאיזה מהן שירצו ב"ד מחליטין. משמע שלדעת רש"י ודאי אין צריך מומחה, וא"כ כיון שכך
פסק בשו"ע א"כ מהני בזמן הזה.

⁹⁷ רמ"א שם

⁹⁸ שו"ע ונו"כ הו"מ כג

⁹⁹ דאילו יש בידו פסק דין הרי מפורש בו הדין וא"צ לנאמנותו, וכן פירש הב"ח [סעיף א' ד"ה כל זמן]. וכתב
עוד דאפשר לפרש דהיכא דכתוב בפסק דין בסתם קרקע פלוני היא שלך והפסק ביד אחד מהן, והאחר טוען
אני הוא שזכיתי בדין וממני נפל, ואתה מצאתו או לקחתו מידי וכיוצא בזה, נאמן הדיין לומר זה שהפסק בידו
זיכיתי, וא"צ אפילו היסת אבל אם אין פסק דין בידו, או שאומר לזה שהפסק"ד אינו בידו זיכיתי, אינו נאמן,
דאינו נאמן אלא כשמסייע לאותו שהפסק דין בידו לפוטרו משבועה, עכ"ד. וצ"ל דמיירי שאין אחד מהם
מוחזק, דאילו מי שהפסק"ד בידו מוחזק, אפילו אין פסק"ד בידו נאמן הדיין לפוטרו משבועה, דלא גרע מעד
דעלמא, ואילו שכנגדו מוחזק, אין הדיין נאמן אף שפסק"ד בידו, כיון שאין מוכח מפסק"ד גופיה וזה טוען ממני
נפל, ודמי נמי לדלקמן סימן מ"ט [סעיף ז'] לשני יוסף בן שמעון שאין אחד יכול להוציא שטר על חברו, ע"ש.
אלא מיירי דומיא דנכסי לטוביה שלא היה שום אחד מוחזק, ועדיין דברי הב"ח צ"ע לדינא, דכיון שאין מוכח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

אותו ביניהם, ואם האחד מוחזק אומרים לשני המוציא מחבירו עליו הראיה¹⁰⁰.

במה דברים אמורים¹⁰¹ ב – "שודא דדיינא"¹⁰² כלומר דבר שאינו תלוי בטענות¹⁰³, אלא בראות הדיין¹⁰⁴, כגון שיראה לו שדעת הנותן היתה קרובה לזה יותר מזה וכדומה. וי"א¹⁰⁵ שהוא הדין נמי כשקיבלוהו עליהם לדון אותם כפי אומד דעתו¹⁰⁶. אבל דין התלוי בטענות לא שייך ביה נאמנות, אפילו

מפס"ד גופא, אמאי יהא נאמן טפי מעד דעלמא להפסיד לזה שכנגדו כיון שהוא בחזקת שניהן, ודו"ק. ש"ך שם ב

¹⁰⁰ סמ"ע שם ב

¹⁰¹ שאלו אחר שנידונו בשודא המה מחולקים, כל אחד אומר לי זיכה, ואינם רוצים לדון מחדש לפני דיין זה או לפני אחר שמא ישתנה דעתו כיון דלא זיכה לזה ע"פ הדין לפי טענתו, בהא קאמר דתלוי בנאמנות הדיין כל זמן שעומדין לפניו, דאז רמיא אנפשיה לאדכורי למי חייב ולמי זיכה, משא"כ כשנסתלקו מלפניו. סמ"ע שם

¹⁰² בהא היישינן אם נסתלקו מלפניו שמא נשתנה דעת הדיין ממה שהיה כבר, ואפילו אם יאמר ברי לי שלא נשתנה דעתי וגם כבר אמרתי כן אינו נאמן, דשמא משום שנשתנה דעתו אומר כן ונוגע בעדות הוא שמעיד על עצמו דהכי הוה שודא מתחלה ואינו נאמן

¹⁰³ לבוש וכן בסמ"ע שם ב כתב פירוש יש דינים שאין הדיין יכול לברר הדין מתוך הטענות, ודינם הוא שהדבר תולה בראות הדיין ליתנו למי שיראה לדיין שהיתה דעת הנותן קרובה אליו. ויש מפרשין שהדיין הרשות בידו ליתנו לאחד משניהן למי שירצה בלי טעם, וכמ"ש [הטור] לקמן סוף סימן קל"ח ובסימן רנ"ג [סעיף מ"ו], ע"ש. ¹⁰⁴ והתו' פי' שודא לשון השלכה דכל מה שירצה הדיין לעשות יעשה דהפקר ב"ד הפקר וכו'. ביאור הגר"א שם ג

¹⁰⁵ כן כתב הב"ח [שם] וז"ל, כתב בשלטי גבורים פרק עשרה יוחסין [ל"א ע"א מדפי הרי"ף אות ד'], דלאו דוקא שודא דדייני, אלא הוא הדין נמי כשקיבלוהו עליהם לדון אותם כפי אומד דעתו, אינו יכול לחזור ולדון אותם פעם שניה, שמא יהפוך לבבו באומד דעתו והרי כבר זכה הזוכה בדינא, וכך מבואר מתשובת הריב"ש בס' ש' ובס' ת"ד דלאו דוקא בשודא דדייני אלא ה"ה בשאר דינים דכוותיה, עכ"ל הב"ח. ועיין ש"ך ג שכתב שמהריב"ש ליכא ראייה אך בשלטי גבורים שם משמע כמ"ש הב"ח משמו. ונראה משום דס"ל כפי שיטת רש"י [קדושין ע"ד ע"א ד"ה בשודא] וסיעתו דלקמן סימן ר"מ, דשודא דדייני היינו למי שסברת הדיין נוטה יותר, אבל מדברי התוספות [שם ד"ה שודא] והמרדכי פרק עשרה יוחסין [סי' תקל"ט], והתוספות [ב"ב ל"ה ע"א ד"ה שודא] והרא"ש פרק חזקת הבתים [סימן כ"ג], והתוספות [כתובות פ"ה ע"ב ד"ה שודא] והריטב"א [שם ד"ה שודא] והר"ן פרק (הכותב) [מי שהיה נשוי, כתובות נ"ג ע"ב מדפי הרי"ף], מבואר דשודא דדייני דוקא, שהקשו על פירש"י שפירש שודא דדייני שסברת הדיין נוטה, אי כפירושו אמאי לא ליהדר ולדייניה דמסתמא לא יהפוך סברתו ראשונה, ע"ש. וא"כ הדין שכתב הב"ח בפשיטת דה"ה בשאר דינים א"י לחזור ולדון, הרי רבו החולקים עליו, וא"כ צ"ע לדינא.

¹⁰⁶ שאינו יכול לחזור ולדון אותם פעם שניה, שמא יהפוך לבבו באומד דעתו והרי כבר זכה הזוכה בדינא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

בעודן לפניו¹⁰⁷, שלפי הטענות שמענו¹⁰⁸, יזכה הזוכה, ובלבד שלא יסתור בטענות הראשונות, שלא יהיו מחולקים איך היו הטענות¹⁰⁹.

וכל זה דוקא בדיין אחד, כגון מומחה או יחיד וקבלוהו עליהם, אבל שנים נאמנים מדין עדים לעולם, שאין סברא לומר שנשתנה דעת שניהם, וגם אינם חשובים נוגעים בדבר. ואפילו אם יש שתי עדים¹¹⁰ שמכחישים אותם, הם נאמנים יותר¹¹¹ מהעדים¹¹².

והוא הדין בפשרה¹¹³, כגון שקבלו עליהם פשרן לזמן, כל מה שאומר תוך הזמן יהא נאמן, והוא שלא כתב הפשרה ונתן להם, אבל אם כבר כתב ונתן להם הפשרה אין לו רשות להוסיף או לגרוע אפילו תוך הזמן, אעפ"י שאומר שכך היתה כוונתו מתחלה אינו נאמן.

י. אבל בעדים דברי הכל בעמידה בשעת גמר דין דברי הכל דיינין בישיבה ובעלי דינין בעמידה דכתיב וישב משה לשפוט את העם ויעמוד העם

¹⁰⁷ ש"ך שם ד

¹⁰⁸ שהדיין מציע לפניהן טענותיהן ושעל פיהם יזכה לזה וחייב לזה, או טוענין מחדש לפניו ע"פ טענותיהן הראשונות, ולא כל כמיניה לסלק נפשם מדין זה, אלא אפילו בעודן לפניו אין סומכין על נאמנותו דהדיין, אלא צריך לברר דבריו ולומר להן הרי אתה טענת כך וכך ואתה כך, והרי לפי טענותיכם אתה זכאי ואתה חייב. סמ"ע שם ג

¹⁰⁹ דאם היו מחולקין אי אפשר לומר שהדיין יציע לפניהן טענותיהן, ועמ"ש בפרישה עוד מזה. סמ"ע שם

¹¹⁰ נראה דה"ה טפי משנים דתרי כק' עדים דמי. סמ"ע שם ח

¹¹¹ נראה דעת הרא"ש דכל שהם בעלי מעשה כמו דיינים או פרנסים הוה הדין כן, משא"כ בשנים שמוחרין לשמיעת איזה דבר או לראותו, אז אין נאמנין טפי מאחרים ששמעו או ראו ומעידין להיפך, וצ"ע בזה. ט"ז שם

¹¹² דהם רמו אנפשיהו ומדכרו טפי מן העדים ששמעו מפיהם, ואין זה כשתי כיתי עדים המכחישין זו את זו, דהתם שתי הכתות שמעו הענין זאת אומרת כך שמענו או ראינו וזאת אומרת כך שמענו או ראינו, אבל כאן שהדיינים שמעו דברי בעלי הדינין ודקדקו בדבריהם לידע להיכן הדין נוטה, יותר הם זכורים ויודעים אמתת הפסק דין מן העדים, שבשמיעה אחת שמעו והלכו להם ותלינן בהו טעות. שאפשר לומר שמעו בשמיעתן, לכך נאמנים הדיינים עצמן יותר מהן. ונראה דמה"ט דוקא שני הדיינים נאמנים טפי משני עדים, אבל בעד אחד ודיין אינם נאמנים יותר משני עדים דעלמא. ואף שכתב מור"ם בד"מ שלו [סעיף ב'] דנאמנים, היינו לומר דנאמנים נגד בעל דין אף בשודא לאחר שנסתלקו, אבל לא טפי מעדים קאמר. סמ"ע שם ז

¹¹³ רמ"א שם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

מה שהתבאר שצריך¹¹⁴ להשוות הבעלי דינים בכל דבר שלא יהא אחד יושב ואחד עומד, אלא שניהם עומדים ואם רצו ב"ד להושיב את שניהם, מושיבים.

במה דברים אמורים¹¹⁵, בשעת משא ומתן¹¹⁶ דהמענות אבל בשעת גמר דין¹¹⁷, שניהם בעמידה¹¹⁸, לכתחלה. איזהו גמר דין, איש פלוני אתה זכאי איש פלוני אתה חייב ובדיעבד¹¹⁹ הדין דין אפילו אם לא עמדו.

¹¹⁴ חינוך מצוה רלד שו"ע הו"מ סעי' א

¹¹⁵ סמ"ע ס"ק ה

¹¹⁶ ובשעת קבלת העדות יש מחלוקת הפוסקים אם צריכים הבע"ד לעמוד נתיבות ס"ק ד ובחידושי רע"א שם משמע דס"ל לדינא דהווה בשעת גמר דין וצריכים לעמוד

¹¹⁷ "והנה נראה לי פשוט דאף דבכל הפסולים לדון, מהני בדיני ממונות אם קיבלו עליהם בעלי דין לדון אף לכתחילה, מ"מ נראה דלענין עמידה וישיבה לכתחילה לא מהני קבלה, דהוה מפני כבוד השם יתברך שאלקים נצב בעדת אל, זה אין בידם למחול, דאם לא כן יסכימו הבעלי דין להושיבם בגמר דין, אלא ודאי דלא מהני אף אם שניהם מסכימים ואני מסתפק דאפשר דאם קיבלו עליהם דינים קרובים ופסולים, יכול להיות דמותרים הבית דין לעמוד בשעת גמר דין והבעלי דין לישיב, דאין זה בגדר דין התורה כלל. וכן אפשר אם קיבלו הבעלי דין עדות קרובים ופסולים, אפשר ג"כ דאין צריכים לעמוד בשעת העדות, וגם הבעלי דין אין צריכים לעמוד, כן נראה לי בסברא, וצ"ע" מנ"ח שם אות ג

¹¹⁸ כמו שנאמר (שמות י"ח, י"ג) [ויעמוד העם על משה] חינוך שם ובסמ"ע ס"ק ד הביא לימוד אחר ויעמדו שני האנשים אלו העדים אשר להם הריב אלו בעלי דינים ומה עדים העדתן זו גמר דינם אף בע"ד דקפיד עליהם קרא שיעמדו היינו דוקא בשעת גמר דין והם שתי לשונות בגמ' שבועות דף ל ועיי"ש בסמ"ע דהרא"ש והר"ן כתבו בשם הרשב"א דקראי אלו אינם אלא אסמכתא למצוה ולא לעיכוב ועיי"ש דיש חולקים דמעכב אם לא עמדו בגמר הדין אבל להלכה לא נפסק כן ועיי"ן בב"י שם סי' כח בשם מרדכי ישן; וב"ח סי' יז. שלא אמרו שבעלי הדין צריכים לעמוד בשעת גמר דין אלא שאם עומדים אינם רשאים לישיב, אבל אם ישבו מתחילה אינם צריכים לעמוד, שלא נאמר "ויעמדו", אלא "ועמדו" והוא הדין לעדים בשעת קבלת עדות שכגמר דין הוא ולא הוזכר בנו"כ השו"ע. ואכמ"ל בכל פרטי השיטות בזה

¹¹⁹ "ודעת הראשונים עיין ר"ן ורשב"א בשבועות ל' ע"ב בדדיעבד כשר אף בשעת גמר דין אם הבעלי דין יושבים או הבית דין עומדים, ומה שאמרו בזבחים מ"ז ע"א דיושב פסול לעדות, לאו דוקא, וכל הדינים האלו הם לכתחילה, דחוינן דתלמידי חכמים יושבים. ועיי"ן סמ"ע [שם סק"ה] שדחה דברי האומרים דבזמן שיש סמוכים אף בדדיעבד פסול, ועיי"ן אורים ותומים [שם סק"א] פלפול ארוך. וגם אפילו בדיני נפשות דחמירי מ"מ בדדיעבד כשר, מהירושלמי סנהדרין פ"ז ה"ח הובא בראשונים [ר"ן והרשב"א שם] גבי מגדף שהדיינים עומדים, מוכח דאף בדיני נפשות הדין כן. ועיי"ן תוס' שבועות ל' ע"ב ד"ה עשה, לחד תירווצא, דהקשו ינאי המלך למה גזרו עליו הסנהדרין לעמוד הלא כבוד מלך יותר גדול מכבוד התורה ומ"מ מושיבין תלמידי חכמים, ועיי"ש שכתבו דדיני נפשות חמירי טפי. נראה מדבריהם דתלמיד חכם צריך לעמוד בדיני נפשות. ולי צ"ע בתירוץ התוס', הן אמת דלגבי העבד היה דיני נפשות, אבל מה שהיה ינאי המלך צריך לבוא לפני הבית דין זה היה מפני שהעבד הוא ממונו, וכפירוש רש"י בסנהדרין י"ט ע"א ד"ה ויעידו כך, עיי"ש שכתב דעבדו כחמורו והפסד ממונו הוא לו, א"כ לגבי ידידה היה דיני ממונות. ואפשר לומר כיון שיש בו צד דיני נפשות חמור עכ"פ לענין זה, וצ"ע. ועיי"ן תוס' שבועות [שם ע"א ד"ה שאם] הקשו מהאי דינאי המלך מחמת עשה דכבוד מלך, א"כ אפילו בשעת גמר דין וגם העדים תלמידי חכמים מושיבין אף דיש גבייהו עשה ועמדו, ועיי"ן תוס' זבחים [שם ד"ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

והעדים, לכתחלה¹²⁰, לעולם בעמידה¹²¹. ובדיעבד הדין דין, ועמידה ע"י סמיכה מקרי שפיר עמידה¹²² לענין זה.

כבר נהגו כל בתי דיני ישראל לאחר התלמוד שמושיבין בעלי דינים וגם העדים, כדי להסיר המחלוקת, שאין בנו כח להעמיד משפטי הדת על תלם¹²³, ומכל מקום העדים והבעלי דין בעצמם כל מי שנגע יראת אלהים בלבבו ועמדו אבותיו על הר סיני יחושו לכבוד התורה והמצוה לקיים מצות (דברים יט פסוק יז) ועמדו שני האנשים וראוי להם להשיב לדיינים¹²⁴ "ואנחנו נעמוד לפני ה' ולפניכם כי המשפט לאלהים הוא"

יא. אשת חבר הרי היא כחבר

אשת חבר שאין מכירין אותה אין קמים בפניה, אבל מי שכבר נתפרסמה צריך לקום מפניה¹²⁵.

יב. האי צורבא מרבנן ועם הארץ דאית להו דינא בהדי הדדי מותבינן ליה לצורבא מרבנן ולעם הארץ נמי אמרינן ליה תיב ואי קאי לית לן בה

מיושב] ובתוס' סנהדרין [שם ד"ה ינאי] שכתבו דגבי ינאי דבשעת קבלת עדות הוי כגמר דין צריכים לעמוד והבית דין לישב, ע"ש. מנ"ח מצוה רלד אות א
120 שו"ע שם סעי' א

121 שכתוב בהם [דברים י"ט, י"ז] ועמדו שני האנשים שם
122 ואע"ג שבס"י כ"ח כתב במחבר לענין דיינים שצריכים לישב בשעה שמקבלין עדות דסמיכה חשיב כשישיבה ושני הדינים משותף הריב"ש סי' רסו צ"ל דאזלינן הכא והכא לקולא וא"כ לעשות שניהם בבת אחת דהיינו שגם העדים וגם הדיינים יעמדו ע"י סמיכה זה אסור דממ"נ חד מהם לא עביד כדינא סמ"ע ס"ק ו אבל בש"ך ס"ק ה חלק עליו וס"ל דסמיכה חשובה גם כעמידה וגם כשישיבה וא"כ גבי הדיין שצריך לישב חשיב כשישיבה ולעדים חשיב כעמידה ובנתיבות ס"ק ה פסק כסמ"ע

123 שם סעי' ג

124 ש"ך ס"ק ז

125 בתוספות חיים שעל החיי אדם (כלל ס"ט) כתב בשם האריז"ל שאין חייב לקום ולעשות הידור לאשת חבר, ונראה דהיכא שאין מכירין אותה אין זה דרך כבוד שיכירו שזוהי אשת פלוני, אבל היכא שכבר נתפרסמה צריך לעשות לה כבוד. שלמת חיים יו"ד סי' פ"ד. ובש"י כנה"ג סי' רמ"ד בהגהות הטור ס"ק ד' כתב דמעיקר הדין פטור, ורב נחמן מידת הסידות הוא דעבד, ובב"ח סי' רמ"ב סק"ו והמ"ז שם סק"ד כתבו דחייבים בכבוד אשת חבר גם לאחר מיתת בעלה. ועי' מש"כ בזה בשו"ת שאילת יעב"ץ ח"ב סי' קל"ה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

תלמיד¹²⁶ חכם ועם הארץ שבאו לדין מושיבים את החכם, ואומרים לעם הארץ: שב; ואם לא ישב, אין מקפידין בכך¹²⁷.

**יג. האי צורבא מרבנן ועם הארץ דאית להו דינא בהדי הדדי
לא ליקדום צורבא מרבנן וליתב משום דמיחזי כמאן
דסדר ליה לדיניה... אבל קביע ליה עידניה לית לן בה
מימר אמר בעידניה טריד**

אסור לדיין¹²⁸ לשמוע דברי בעל דין האחד שלא בפני בעל דין הבירו. ואפילו דבר אחד אסור שנאמר שמוע בין אחיכם. וכל השומע מאחד עובר בלא תעשה שנאמר לא תשא שמע שוא. וכן בעל דין מוזהר שלא ישמיע דבריו לדיין קודם שיבוא בעל דין הבירו וגם על זה וכיוצא בו נאמר מדבר שקר תרחק. ודוקא שיודע הדיין שיהיה דיין בדבר, אבל אם שמע טענת האחד ואחר כך נתרצה השני לדון לפניו, מותר להיות דיין בדבר.

ולא יכתוב שום חכם פסק לאחד מבעלי הדינין בדרך א"כ, דהיינו שכותב אם על פי מה שאמר בעל דין זה הדין כן, או שיכתוב לו דעתו בלא פסק, כל זמן שלא שמע דברי שניהם, שמא מתוך דבריו ילמדו לשקר; גם משום שאח"כ יטעון השני בדרך אחר ויצטרך לכתוב להיפך, ואיכא זילותא לחכם. וכן הבעל דין מוזהר על כך.

ותלמיד שיש לו דין לפני רבו, לא יקדים לבא קודם בעל דינו, שלא יהא נראה כמקדים כדי לסדר טענותיו שלא בפני הבירו. ואם יש לו עת קבוע לבא ללמוד לפניו, ובא בעת ההיא, מותר.

¹²⁶ שו"ע ונו"כ חו"מ יז ב

¹²⁷ לסמ"ע ס"ק ה' הנ"ל דהא דצריכים לעמוד אינו אלא דרבנן וקרא אסמכתא א"כ ודאי דעשה דכבוד התורה עדיף ולהכי מויבין הת"ח ולראשונים דהוה מן התורה עיין במנ"ה שם אות ב שדן האיך דוחה עשה דכבוד התורה העשה מדאורייתא דועמדו

¹²⁸ רמב"ם סנהדרין פכ"א ה"ז, שו"ע חו"מ סי' יז סעי' ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

יד. האי צורבא מרבנן דידע בסהדותא וזילא ביה מילתא למיזל לבי דיינא דזוטר מיניה לאסהודי קמיה לא לייזיל

תלמיד חכם שיודע¹²⁹ עדות לישראל ותבעו שיעיד לפני ב"ד שקטן ממנו¹³⁰, אם הוא עדות ממון אינו חייב¹³¹ לזלזל בכבוד תורתו לילך להעיד בפני ב"ד הקטן ממנו אלא הם שולחין אליו ג' אנשים¹³² שיעיד בפניהם.

טו. מצא שק או קופה ואין דרכו ליטול הרי זה לא יטול

כבר התבאר במסכת ב"מ דף כט: שהמוצא אבידה¹³³ והוא חכם או זקן מכובד¹³⁴, והאבידה מדברים שאין דרכו ליטול בשוק, שגם אילו היתה האבידה שלו לא היה מטפל בה, אינו חייב מן הדין להחזיר בשל חבירו. ומ"מ מדרך הישר והטוב יש אומרים¹³⁵ שעליו להחזיר אף על פי שאינה לפי כבודו, וי"א¹³⁶ שאם הוא תלמיד חכם אסור לו לזלזל בכבוד תורתו ולהחזיר

¹²⁹ שו"ע ונו"כ חו"מ כח ה

¹³⁰ לא מצאתי אם גם בזמנה"ז נוהג דין זה, שבכמה מקומות כתבו האחרונים שבזמנה"ז אין דין ת"ח, ונראה כדיון דהבא איירי לגבי קטן ממנו, ולגבי אחר אף בזמנה"ז שייך דין זה. פתחי חושן חלק י פרק א הערה יא
¹³¹ ובחידושי רעק"א כתב שאם רצה למחול על כבודו ולהעיד שפיר דמי, דת"ח שמחל על כבודו מחול, ועיי פת"ש ס"ק טו, וגם מדברי שו"ע הרב נראה דס"ל דרשאי, שהוסף וגנאי הוא לילך אצלם, ומשמע שאם אינו גנאי אצלו מותר, ובכנה"ג הביא בשם הרדב"ז שאינו יכול למחול על כבודו.

¹³² מ"א שם ובסמ"ע שם, שיש להם דין ב"ד, והט"ז סובר דא"צ ג', ועיי שער משפט.

¹³³ שו"ע ונו"כ רסג א

¹³⁴ וכתב בשו"ע הרב סעיף לו שה"ה מי שאינו ת"ח ולא זקן מכובד, אלא הוא איש נכבד מחמת עושר או משפחה או ד"א, ומתבייש מהבריות שיודעים מעלתו, ועיי בקו"א שם. וסיים, אבל מי שאינו חשוב בעיני הבריות רק שמגביה דעתו ומחשב את עצמו ומתבייש בזה מהבריות, ובעיניהם אין זו חרפה לו, ה"ז חייב מן הדין להחזיר, אף על פי שאילו היה שלו לא היה מחזירם לעצמו, ואצ"ל אם לא היה מחזירם מחמת הטורח, שלא היה חפץ לטרוח לישא אותם לביתו הואיל והם כלים פחותים ודמיהם מועטים, ולא מפני שאינם לפי כבודו, שהוא חייב מן הדין לטרוח כהם עד שיגיעו לרשות בעלים, כי בשלו הוא רשאי לוותר על ממנו מפני טורח גופו, ולא בשל חבירו, שהתורה לא חסה אלא על כבוד הבריות ולא על טורח הגוף, ואפילו טורח מרובה מאד על שוה פרומה אחת, ע"כ. ועיי שו"ת פרי יצחק ח"א מסימן נב ואילך, ובסימן נו מחדש שבבזיון גדול, כגון שהוא ערום, אף על פי שבשלו לא היה חס על כבודו מפני הפסד ממון, בשל אחרים פטור.

¹³⁵ שו"ע ונו"כ שם ג

¹³⁶ בשו"ת חות יאיר סימן רה כתב דכ"ש כשאין המצוה מוטלת עליו, שאסור לו להתבזות ולוותר על כבודו, ודוקא כשיש צד בזיון, אבל כשאין בזיון אלא שאינו לפי כבודו, הרי קי"ל ת"ח שמחל על כבודו כבודו מחול (עיי ברכ"י חו"מ סימן ז סעיף טו), ומצדד לומר שאדם מפורסם בחסידות, והיינו שידוע שדרכו לוותר על כבודו, מותר. וסיים דהיינו דוקא במצוות שבין אדם לחבירו, אבל במצוות שבין אדם למקום, מצינו לגדולי הדור

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

במקום שלא חייבתו תורה, ואם רוצה לעשות לפנים משורת הדין, ישלם לבעל האבידה מכיסו¹³⁷.

טז. הני מילי בממונא אבל באיסורא אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'

מה שהתבאר¹³⁸ שת"ח היודע עדות לישראל, אינו חייב לילך להעיד בפני ב"ד קטן ממנו בחכמה, אלא הב"ד שולחין אליו ג' אנשים שיעיד בפניהם, זהו בעדות ממון אבל אם יש בעדותו צד אפרושי מאיסורא חייב לילך ולהעיד.

כגון¹³⁹ אשה הבאה לפני חכם להתירה לינשא ותלמיד חכם זה יודע שבעלה חי, חייב לילך ולהעידה כדי שלא תבא האשה לידי איסור, שאין חכמה חשובה לנגד ה', דכתיב (משלי כא פסוק ל) אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה' כלומר במקום שיש לחוש לחילול השם אין חולקין כבוד לרב.

יז. כל מקום שיש בו חלול ה' אין חולקין כבוד לרב

כבר התבאר במסכת סנהדרין דף פב. שלמרות שאסור¹⁴⁰ לאדם להורות לפני רבו מובהק לעולם, ואפילו תלמיד קטן שאין מחשיבין דבריו, ואין אדם

שעסקו בעשיית סוכה ובשאיבת מים למצות וכדומה, ועי' פנים במשפט סימן ח. ובערוה"ש כתב דדוקא מכבוד מחמת תורתו, אבל מכבוד מחמת עשרו מותר לוותר על כבודו ולהחזיר.

¹³⁷ מ"א שם, וכתב בשו"ע הרב סעיף לה שאם אינו יודע של מי האבידה, וא"כ אינו יודע למי לשלם, שוב אינו יכול לצאת ידי הכל, דממ"נ יש כאן איסור, ועי' בקו"א שם. ומהריק"ש כתב שאם בעל נפש הוא ורוצה לצאת ידי כל השיטות, ימתין שם עד שיבא אחר ויהזירה. ובסמ"ע שם סק"ג נראה דבכל ספק בהשבה יוצא כשמשלם מכיסו, אבל בחידושי הפלא"ה כתב שאינו יוצא בזה.

¹³⁸ שו"ע ונו"כ חו"מ כה ה

¹³⁹ לבוש שם עי' בסמ"ע ובפת"ש בעוד עדות דחשיב אפרושי מאיסורא, ובחידושי רעק"א מסתפק כשיש צד שהעד השני יחייבו שבועה, ויש לחוש שישבע לשקר, אם חשיב אפרושי מאיסורא, וסיים בצ"ע לדינא, ועי' פת"ש שם ס"ק טז, ומשמע מכאן שאין הב"ד חייבים לשלוח אליו שיעיד, וברצונם תליא מילתא, דאל"כ לא שייך כלל ספק זה, שהרי יעיד הת"ח בפני שלוהי ב"ד, ועוד נראה שאפילו כשהת"ח הוא עד אחד, שולחים אליו שיעיד. ויש להסתפק עפ"י מ"ש שו"ע הרב שיש חיוב עדות להעניש העבריינים, אם חשיב אפרושי מאיסורא לחייב ת"ח לילך להעיד, דאפשר דמשום ובערת הרע מקרבך חשיב כאפרושי מאיסורא, ולא פטרו ת"ח אלא משום ממון חברו.

¹⁴⁰ שו"ע ונו"כ יו"ד רמב יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

סומך עליו, אפילו הכי אסור להורות לפני רבו¹⁴¹, וכל המורה לפניו חייב מיתה. לאפרושי מאיסורא, כגון שרואה אדם שעובר עבירה מפני שאינו יודע שהוא אסור, או מפני רשעתו, מותר¹⁴² להפרישו ולומר לו שהוא אסור, בפני רבו, שבכל מקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב. וכן בכל מקום שיש לחשוש לקלקול כשישתוק או שיבואו לידי עבירה מותר לומר אפילו בפני רבו ממש.

יח. האי עשה והאי עשה עשה דכבוד תורה עדיף

כבר התבאר במסכת כתובות דף קו. שאסור להדר פני גדול¹⁴³, כיצד הרי שבאו לפניך שנים לדין אחד חכם גדול ונכבד ונשוא פנים¹⁴⁴, ואחד הדיוט, לא תקדים לשאול בשלזמו של גדול ולא תסביר לו פנים, ולא תכבדנו ולא תשאל בשלזמו, כדי שלא יסתתמו טענותיו של אחר אלא אינו נפנה לאחד מהן עד שיגמר הדין, שנאמר (ויקרא יט פסוק) ולא תהדר פני גדול בעדק תשפט עמיתך. אמרו חכמים אל תאמר עשיר הוא זה בן גדולים הוא זה היאך אחייבנו בדין ונמצא מתבייש בשביל דינר אחד¹⁴⁵ אלא אפטרנו ואחר כך אומר לו שיתן לו את שאתה חייב לו, אלא יחתוך הדין מד לאמיתו¹⁴⁶.

ונכלל באיסור זה¹⁴⁷ שלא יאמר גדול הוא חזקתו שאינו משקר יש להאמינו יותר מן האחר, ולהדר פניו אף על פי שלא יפסוק הדבר כי אם על פי עדים מפני שעל ידי כן מסתתמים טענותיו של עני.

ודוקא להעמידו על חזקתו בלא ראייה¹⁴⁸, אבל מצוה להפך בזכותו של תלמיד חכם ולפשפש בדבריו באופן שימצא לו זכות על פי האמת. אולם

¹⁴¹ שיורי ברכה יורה דעה סימן רמב ס"ק ב

¹⁴² עיין חכמת שלמה שם דאף באיסור דאורייתא אינו מחויב לומר כן רק רשות, וגם באיסור דרבנן מותר לו לומר לפני רבו ואין חילוק בזה בין דאורייתא או דרבנן וכלשון השו"ע שכתב מותר, ולא חייב

¹⁴³ ועובר עליה וכיבד בעל דין אחד יותר מחבירו במזיד, עבר על לאו זה וביטל עשה, שכתוב שם בצדק תשפוט. חינוך מצוה רלד

¹⁴⁴ לשון החינוך שם

¹⁴⁵ לשון הסמ"ג רג רד

¹⁴⁶ רמב"ם סנהדרין פרק כ ה"ד חו"מ סי' יז סעי' י

¹⁴⁷ סמ"ג רד

¹⁴⁸ שם ריש סי' ט"ו סמ"ע שם ס"ק כב,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

י"א¹⁴⁹ שאין לנו בזמנינו ת"ח לענין זה. וי"א¹⁵⁰ שגם לת"ח בזמנינו נוהג דין זה.

צריך הדיין¹⁵¹ שיקדים הדין שבא לפניו¹⁵² תחלה לדונו תחלה, שנאמר (דברים א פסוק יז) פֶּקֶטָן כְּגֹדֶל תִּשְׁמָעוֹן, פירוש שיהא חביב עליך דין של פרוטה כדין של מאה מנה, שאם בא לפניך דין של פרוטה ראשונה ואח"כ בא לפניך דין של מאה מנה, הקדם לחתוך הדין הבא לפניך ראשונה אפילו אינו אלא של פרוטה.

אולם אם תלמיד חכם בא לדין אפילו בא בסוף ידון אותו תחלה, דעשה¹⁵³ דכבוד תורה עדיף, ואפילו פתחו בדין אחר יכולין להפסיק ולדון התלמיד חכם כדי שלא יתבטל מתלמודו.

במה דברים אמורים כשהתלמיד חכם בעצמו בא לפניו, אבל אם קרובו של תלמיד חכם בא לדין שצריך הדיין גם כן לכבדו בשביל כבוד התלמיד חכם קרובו, והרי הוא גם עשה דכבוד תורה, יקדים דינו גם כן אם לא פתח בדין אחר, אבל אם פתח לא יפסיק, שאם יראה בעל דינו שמכבדין אותו כל כך יסתתמו טענותיו, שלא ידע שבשביל התלמיד חכם קרובו מכבדין אותו כך, מה שאין לחוש לזה בתלמיד חכם עצמו שיודע בעל דינו שמחוייבין לכבדו ואין טענותיו מסתתמין בכך, וגם ניחא ליה שיקדימו לדונו תחלה.

היו לפניו דינים הרבה, מקדימין דין היתום לדין האלמנה, שנאמר (ישעיהו א פסוק יז) שִׁפְטוּ יְתוֹם רִיבּוֹ אֶלְמָנָה. ודין האלמנה קודם לדין תלמיד חכם, מדהזהיר עליה הכתוב בפירוש, ודין תלמיד חכם קודם לדין עם הארץ משום כבוד תורה ודין האשה קודם לאיש¹⁵⁴, שבושת האשה מרובה ובזיון הוא לה שתשהא כל כך בב"ד.

¹⁴⁹ סמ"ע סי' טו ס"ק ד

¹⁵⁰ ש"ך שם ס"ק א וכן דעת רוב האחרונים עיין בתומים שם ובגתיה"מ חידושים ס"ק ב' ועיין פ"ת שם ס"ק א' דלדין זה לא בעינן ת"ח אלא רק צורבא מרבנן ואכמ"ל

¹⁵¹ שו"ע ונו"כ שם טו א

¹⁵² נראה דלא בביאה לבית דין תחילה תליא מילתא, אלא משעה שהעמיד עצמו לפני הדיין והדיין הכין את עצמו לשמוע טענתו, זהו נקרא בא לפניו תחילה, והוא קודם להבא מאוחר ממנו לפני הדיין. סמ"ע שם א

¹⁵³ לכבב לתלמיד חכם יש עשה דאת ה' אלקיך תירא [דברים י" ב'], שדרשו [פסחים כ"ב ע"ב] את לרבות ת"ח, והו"ל לת"ח עשה ולהמוקדם עשה דכקטן כגדול תשמעון, ועשה דכבוד תורה עדיף. סמ"ע שם ג

¹⁵⁴ אבל אינה קודמת לת"ח. דוקא אלמנה דאית ביה אלמנה לא תענון (שמות כב כא), אבל באשה דאינה אלמנה דאין ביה רק טעם דזילא לה, וזהו עשה דכבוד התורה ודאי עדיף, אורים שם ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדין היומי

מסכת שבועות

אסור לדיין לעמוד מפני הבעל דינים שלא לחלוק להם כבוד¹⁵⁵, אבל תלמיד חכם שבא לדין מותר¹⁵⁶ לעמוד מפניו, ואין חוששין שמא עי"כ יסתתמו טענותיו של האחר, כיון שהכל יודעים שמחויבים לעמוד מפני ת"ח¹⁵⁷.

יט. מנין לדיין שלא יעשה סניגרוז לדבריו תלמוד לומר מדבר שקר תרחק

דיין שדן¹⁵⁸ את הדין ולבו נוקפו לומר שהוא טעה¹⁵⁹, לא יחזיק דבריו בטענות וראיות להעמידם מפני שהוא בוש לחזור בו, שזה הוי בכלל (ויקרא יט פסוק טו) לא תעשו עול במשפט, אלא לכל הצדדין שאפשר יחזור כדי להוציא הדין לאמתו.

וכן לא יהיה הדיין מליין לדבריו של בעל דין, שנאמר (שמות כג פסוק ז) מדבר שקר תרחק אלא יאמר הבעל דין מה שיראה לו והדיין ישתוק¹⁶⁰, וכל שכן שלא ילמד הדיין לטעון אחד מן הבעלי דינים. וכשהדיין¹⁶¹ אומר הפסק דין לא יאמר זה טען היטב ובהשכל, וזה טען שלא בהשכל וכדומה, רק יאמר הפסק כפי שנראה לו ותו לא מידי רק ישתוק.

אולם או ראה הדיין זכות¹⁶² לאחד מהם ובעל דין מבקש לאמרו אלא שאין יודע לחבר הדברים, או שראהו מצטער להציל עצמו בטענת אמת ומפני החימה וכעס נסתלקה הימנו, או נשתבש מפני הסכלות, הרי זה מותר לסעדו ולהבינו תחלת הדבר משום (משלי לא פסוק ח) פתח פיך לאלם, וצריך להתיישב בדבר זה הרבה כדי שלא יהיה

¹⁵⁵ ועיין בנתיבות שם חידושים ס"ק יז דביאר שלא יכבדנו יותר ממה שמחויב בדין אבל לעמוד בפניו שמחויב בדין מותר

¹⁵⁶ כך הוא לשון הרמ"א שם אבל בסמ"ע משמע שצריך לעמוד מפניו

¹⁵⁷ רמ"א שם סעי' ב וסמ"ע ס"ק כא

¹⁵⁸ שו"ע ונו"כ יז סעיף ה

¹⁵⁹ בפרישה [סקי"א] כתבתי לשון הברייתא דפרק שבועת העדות [שבועות ל' ע"ב] ז"ל, מנין לדיין שלא יעשה סניגרוז לדבריו ת"ל מדבר שקר תרחק. ופירש רש"י שלא יעשה מליין לדברי עצמו אם ראה שמעת. והרמב"ם [שם ה"י] פירש לדבריו של בע"ד אלא יאמר מה שנראה לו כו'. והמחבר נקט שני הפירושים לדינא, וכתב פירוש רש"י בראשונה ואחר כך פירוש הרמב"ם. סמ"ע שם יז

¹⁶⁰ לבוש וסמ"ע שם יח

¹⁶¹ בכס"מ (פכ"א מסנהדרין ה"י)

¹⁶² מאזניים למשפט שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדין היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

בעורכי הדיינים. ואם רואה הדיין שאינו די לבעל דין בהבנת תחלת הדבר שמפני
סבלותו לא יבין את זאת יטעון לו הכל לפי ראות עיני הדיין.

כ. זמנין לדיין שלא ישב תלמיד בור לפניו ת"ל מדבר שקר

תרחק

אין לדיין להניח תלמיד בור לישוב בשעה שדין¹⁶³, שלא ישא ויתן עמו
ויטהו מדרך האמת מתוך בורותו, ועל זה נאמר [מְדַבֵּר שֶׁקֶר תִּרְחָק].

כא. מנין לדיין שיודע לחבירו שהוא גזלן וכן עד שיודע בחבירו

שהוא גזלן מנין שלא יצטרף עמו תלמוד לומר מדבר שקר

תרחק

כבר התבאר במסכת סנהדרין דף כג. שדיין¹⁶⁴ שיודע בחבירו שהוא גזלן
או רשע, אין לו להצטרף לישוב עמו בדין¹⁶⁵, ואף על פי שידון דין אמת¹⁶⁶,
שנאמר (שמות כג פסוק א) אֵל תִּשָּׁתּוּ וּגְוֹי וּכְתִיב (שם פסוק ז) מְדַבֵּר שֶׁקֶר.
וכן היו נקיי הדעת שבירושלים עושין, לא היו יושבין בדין אלא א"כ היו
יודעים¹⁶⁷ מי ישב עמהן, כדי שלא יצטרפו לדיין שאינו הגון.

¹⁶³ ומש"כ בשו"ע שם ג ד וצריך שיהיו כל היושבים בבי"ד ת"ח וראוים. ר"ל כל העשרה הנ"ל שיושבים בב"ד,
אבל לא קאי אתלמיד היושב לפני רבו וכמשמעות ב"י [שם], דשם אין צריך שיהא ת"ח אלא שלא יהא בור.
סמ"ע ג יב

¹⁶⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ ז י ולבוש שם

¹⁶⁵ והא דמשמע דוקא בידוע בו שהוא רשע, אבל מהסתם מותר, ולעיל בס"י ג' סעיף ד' כתב ואסור לאדם חכם
שישב בדין עד שידע עם מי ישב, משמע כל שלא מוחזק ליה כשר אין לישוב עמו, יש לומר לעיל מיירי באדם
מובהק בחכמה כמאמרו ואסור לאדם חכם וכו', אבל כאן מיירי בסתם דיין ומותר לישוב אם לא בידוע לו
שהוא אדם רשע, ב"ח (סי"ד). ועוד י"ל מתחלה לישוב עמו, אין לו לישוב עד שיהיה ברור לו שהוא אדם כשר,
אבל אם ישב עמו בחשבו שהוא אדם נאמן, ובעוסקו באותו דין נתברר לו שהוא אינו בחזקת כשר, מ"מ אין
לו לפרוש ממנו אם לא שיודע בודאי שהוא רשע, או אפילו באמצע הדין צריך להפריד ולפרוש ממנו, ולכן
קאמר אין לו להצטרף עמו, ולא קאמר לישוב עמו דמורה דכבר ישב, ומ"מ אין לו לגמור הדין עמו בהצטרפות.
אורים שם

¹⁶⁶ סמ"ע שם כו

¹⁶⁷ ועיין בתשובת שבו"י ח"א [סוף] סי' קל"ז שכתב, דדוקא אם דיין אחד אינו מכיר את שני הדיינים או אסור
לישב עמהם מן הסתם, שאולי אלו השנים הם אינם מהוגנים ויהיה בכלל קשר בוגדים, כיון שהרוב מהב"ד
אינם מהוגנים יהא הוא ג"כ נכלל בתוכם [ומזה איירי בס"מ ג'], אבל אם שני דיינים מכירים זא"ז רק אין

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

ועוד התבאר שם שהרשעים פסולין¹⁶⁸ לעדות מן התורה שנאמר (שם פסוק א) אַל תִּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע לְהִיטֵי עַד חָמָס. וכשם¹⁶⁹ שבית דין המקבלים עדותם עוברים בלאו זה כמו בן הוזהר העד מלהעיד, ואפילו עד כשר שיודע בחבירו שהוא רשע ואין הדיינים מכירין רשעו אסור לו להעיד עמו אע"פ שהוא עדות אמת¹⁷⁰, מפני שמצטרף עמו ונמצא זה הכשר השית ידו עם הרשע עד שנתקבלה עדותו.

ואין צריך לומר עד כשר שהוא יודע בעדות לחבירו וידע שהעד השני עמו עד שקר דהיינו שלא ראה כלל מעשה עדות זו שאסור לו להעיד שנאמר אַל תִּשֶׁת יָדְךָ עִם רָשָׁע.

ואם אין חבירו¹⁷¹ פסול אלא מדרבנן¹⁷² מותר לו להעיד עמו כל שלא הכריזו על פסולו.

מכירין את השלישי, או ליכא איסורא, רק נקיי הדעת היו מחמירין על עצמן ואין יושבין עד שידעו בו. והיכא שיודע הדיין שאחד מן הדיינים רשע, אין לו להצטרף עמו ואף שיש כשר עמו (ומזה איירי כאן), דאף שאינו נקרא קשר בוגדים כיון שהרוב מהב"ד כשר, מ"מ אסור משום מדבר שקר תרחק. וכתב עוד, אכן היכא דקיבלו הבע"ד עליהם ליכא איסורא להצטרף עמו, דאז ליכא מדבר שקר תרחק כיון שקיבלו עליהם, וגם קשר בוגדים ליכא כיון ששנים כשרים, וכן משמע בש"ס [סנהדרין כ"ד ע"ב] ובחומ"מ סימן כ"ב [סעיף א']. אבל מ"מ נקיי הדעת היו מחמירין על עצמן בכל ענין שלא לישב בדין אא"כ היו יודעין כל היושב עמהן שהם כשרים, וכן משמעות לשון הש"ס [שם כ"ג ע"א] והרמב"ם [פכ"ב מסנהדרין ה"י] והטור [סעיף י"ד], ודלא כנראה מתשובת בית יעקב ששנג בכל זה, עכ"ד ע"ש. פ"ת שם כג

168 חינוך עה

169 רמב"ם עדות פ"י ה"א שו"ע חו"מ סי' לד סעי' א

170 כתב הש"ך ס"ק ג' צע"ג בדין זה, שהוא רחוק מסברא שיודע שהענין אמת ולא יעיד בשביל שהשני פסול. ואי לאו רש"י [שבועות ל' ע"ב ד"ה שלא יצטרף] ורמב"ם וטור והמחבר, הייתי מפרש הגמ' דמיירי לענין להצטרף לכתחילה לראות העדות. ואפשר דרש"י ורמב"ם וטור והמחבר מיירי שאין העדות מועיל רק כשהם שנים אע"פ שהענין הוא אמת, כגון עדי קדושים שהמקדש בפני עד אחד אין חוששין לקדושתו אפילו שניהם מודים בדבר, וכגון המוכר שדהו בעדים, דאינו גובה ממשעבדי אלא דוקא כשמכרו לו בפני שני עדים, אבל בפני עד אחד לא אע"פ שהענין הוא אמת, וכה"ג. או אפשר דמיירי בפשוטו ויש לקרב הדין אל הסברא, דכיון דקי"ל דשלשה עדים שהעידו ונמצא אחד מהן קרוב או פסול בטלה כל העדות כולה, וכדלקמן סימן ל"ו [סעיף א'], א"כ אף שנשארו שני עדים כשרים, מ"מ גזירת הכתוב הוא כשיש עד אחד פסול בטלה כל העדות, א"כ ה"נ אע"פ שהענין אמת גזירת הכתוב הוא כיון שיש עד פסול העדות בטלה ואסור להעיד עמו, ודו"ק:

אבל בסמ"ע ס"ק א' פ"י שאפילו העדות אמת לא נתבטלה עדותו מחמת עדות הפוסל, כיון שלא ראו ביחד, ואפ"ה אסור להעיד עמו מחמת שהוא רק עד אחד, כיון שעדות הפסול הרי הוא כמי שאינו והבית דין שלא ידעו ברשעו יחשבו שהם שני עדים ויוציאו ממון שלא כדין ונמצא שהעד הכשר הוא עד חמס כיון שהוא גורם שהדיינים יפסקו ע"פ ע"א כמו שפוסקין ע"פ שני עדים. וכ"כ בנתיבות שם חידושים ס"ק א

171 פתחי תשובה שם ס"ק ב בשם הברכ"י

172 ועיי"ש מה הדין אם פסול מחמת עבירה שאין בה מלקות דלרמב"ם והמחבר פסול מדרבנן ואין צריך הכרזה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת שבועות

מי שיודע¹⁷³ בעצמו שעבר עבירה במזיד והוא פסול לעדות, והבי"ד אין יודעין מפסולו אסור לו להעיד אפילו עדות אמת¹⁷⁴. וי"א¹⁷⁵ שחייב להעיד.

נב. מנין לדיין שיודע בדין שהוא מרומה שלא יאמר הואיל והעדים מעידין אחתכנו ויהא קולר תלוי בצואר עדים תלמוד לומר מדבר שקר תרחק

דיין שבא לפניו דין מרומה, לא יאמר אחתכנו ויהיה העון תלוי בצואר העדים שהרי זה כמסייע לדבר עבירה, אלא ידרשנו ויחקרנו היטב היטב, וגם לעדים החתומים על השטר ידרוש ויחקור, אף דעדים החתומים הוה כמי שנחקרה עדותן¹⁷⁶, אם אז יראה לפי דעתו שאין בו רמאות חותך הדין על פי העדים, אבל אם לבו נוקפו שיש בו רמאות, או אין דעתו סומכת על דברי העדים אעפ"י שאינו יכול לפוסלן, או שדעתו נוטה שבעל דין זה רמאי הוא ובעל ערמה, והשיא את העדים, אעפ"י שהם כשרים ולפי תומם הטעם שהעידו או שנראה לו מכלל דבריהם שיש שם דברים אחרים מסותרים שאינם רוצים לגלותם, כל אלו הדברים וכיוצא בהם אסור לו לדיין לחתוך אותו הדין אלא יסלק עצמו ממנו דכתיב **מְדַבֵּר שֶׁקֶר תִּרְחַק**, וידוננו מי שלבו שלם בדבר, והרי הדברים מסורין ללב, והכתוב אומר (דברים א פסוק יז) **כִּי הַמְשַׁפֵּט לְאֱלֹהִים**¹⁷⁷.

¹⁷³ חי' רע"א שם סעי' א בשם שו"ת הו"י

¹⁷⁴ ועיין בקצות החושן סימן כח ס"ק ח שכתב בשם אחיו שכל שאין הבי"ד יודעין כלל אלא הוא בעצמו יודע נגעי לבבו סגי ליה נמי בלב לעשות תשובה והיינו לחזור מרשעתו וסגי ליה ומש"ה יכול לחזור ולהודות ושיקבל על נפשו שלא לעשות עוד כזה. אבל אם העד בעצמו יודע שאינו מתחרט ועדיין עומד בכסלתו א"כ אינו יכול להעיד ואע"ג דיכול לעשות תשובה אינו מחויב בתשובה כדי להעיד

¹⁷⁵ פתחי תשובה שם ס"ק א בשם האורים סי' כח ס"ק ג ומעמו משום שודאי מחמת קורבה אם הוא יודע ואין בי"ד יודעים אסור להעיד אבל מחמת עבירה כיון שאין ידוע אלא לו הרי אין אדם נפסל ע"פ עצמו ועוד הטעם הפסול רשע להעיד הוא דנחשב להעיד שקר וא"כ הוא דיודע בנפשו דהאמת איתו למה לא יעיד וכתב שכן הטעם בפסול מחמת נוגע בדבר דכל הפסול דחיישי' שמא יעיד שקר וא"כ הוא עצמו שיודע שהאמת איתו למה שלא יעיד

¹⁷⁶ סמ"ע שם י ממהרי"ק שורש סז

¹⁷⁷ דברי רמאות כאלו תלוי בלבו של דיין להבינם, וצריך ליתן לבו ודעתו לדבר כי המשפט לאלהים הוא. גם י"ל דה"ק מאחר דהדיין יכול להתנצל ולומר איני רואה בו צד רמאות, לכך אמר שהדברים מסורים ללב, ובדברים המסורים ללב כתיב ויראת מאלקיך, וק"ל, שמ"ע שם יא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת שבועות

וכשהיה דין כזה בא לפני הרא"ש¹⁷⁸ ז"ל שהיה רואה באומדנא דמוכח שהדין מרומה, היה כותב ונותן ביד הנתבע שאין לשום דיין להשתדל בדין זה¹⁷⁹.

במה דברים¹⁸⁰ אמורים כשהתובע רמאי, אבל אם הנתבע רמאי¹⁸¹ כל שכן שישתדל בו הדיין ואינו יכול להסתלק, שלא ישתכר הרמאי ברמאותיו אלא ידרוש ויחקור יפה לבטל רמאותיו, ואם נראה לו באומדנא דמוכח שהוא חייב יחייבנו אם הוא מומחה.

וכן אם¹⁸² הנתבע אינו רוצה להשיב על כל דבר שחוקר אותו, ודאי רמאי הוא ויכול לפסוק לו כאילו השיב לו ונתברר השקר

וכן אם יראה לדיין שהנתבע יכוון להישמט יכול הדיין לומר שלא יתן לו זמן עד שיעמיד ערבות, ויכול אפילו להשביעו במקום שאינו חייב שבועה מצד הדין, כי אין לדיין בדברים אלו רק מה שענינו רואות כדי לברר האמת.

¹⁷⁸ נרא' דהרמב"ם חולק בזה וס"ל דלא יתן כתוב להנתבע דשום דיין לא יתעסק בדין זה דלדידה אין הדרישה כדי לידע שהוא רמאי דהא יודע מתחלה שהוא רמאי רק שהיא באה לבטל הרמאות מש"ה כתוב בנוסחת הרמב"ם וידונו מי שלבו שלם בדבר דאף אם דיין הזה אינו יכול לעמוד על אמתת הדבר מ"מ י"ל דאחרים ידרשו ויחקרו יותר ויודע להם משא"כ הטור נמשך אחר דברי הרא"ש דס"ל דהדריש' היא להודיע אם התובע רמאי וכשיוודע שהוא כן ס"ל דצריך לסלק מדינו ומש"ה כתב וידונו מלכו של עולם והמחבר שכתב וידונו מי שלבו שלם בדבר וכ' עליו מנהג הרא"ש נראין כשני דברים סותרין זא"ז עכ"ל הסמ"ע שם יב

¹⁷⁹ כי אולי עתה ישמור הרמאי יותר שלא ירגיש דיין השני ברמאותו. ואמנם לזה צריך רב מובהק בדורו כהרא"ש בדורו לסמוך על אומדן דעתו בבירור. מאזניים למשפט

¹⁸⁰ שו"ע ונו"כ שם ד

¹⁸¹ דין זה כתב הר"ם והרא"ש (סנהדרין פ"ד סי' א) לתרין קושית התוס' (שם לב: ד"ה כאן) דבפרק אחד דיני ממונות (שם) אמרינן דבדין מרומה צריך דו"ח, ואילו במס' שבועות (ל ב) אמרי' מדבר שקר תרחק היינו דין מרומה, ותירצו לחלק בין תובע לנתבע, דאם יסתלק הדיין בדין מרומה של הנתבע יהיה חוטא נשכר. ואילו מדברי הרמב"ם (פכ"ד מסנהדרין ה"ג) נראה דס"ל תירוץ אחר, דלכתחילה צריך דו"ח לברר הדבר, ואם אחרי החקירה ודרישה נתברר לו שהדין מרומה יסלק עצמו. וא"כ המחבר בסעיף ג' העתיק לשון הרמב"ם, לא היה לו להעתיק בסעיף ד' דינו של הר"ם והרא"ש. ואפשר דס"ל למחבר דשניהם אמת בסברא, אף שאין לדין אחד מהם ראייה מקושיא הנ"ל, מ"מ שניהם מסתברי בסברא, סמ"ע (סק"ט).

¹⁸² סמ"ע שם י גוש"ק ה מברא"ש בתשובותיו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

